

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

**«Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική
Πολιτική»»**

Πτυχιακή Εργασία

Ιωάννης Ξ. Χονδρός

**Επιβλέποντες Καθηγητές: Κ. Σοφούλης
Π. Γρηγορίου**

Μυτιλήνη, Σεπτέμβριος 2004

Στη μάνα μου

Σήμερα έξω λέω να βγω
μήπως και λίγο ξεχαστώ
θα δω τα ίδια και τα ίδια
φαντάσματα που πίνουν ξύδια
Κάποια πάλι θα με κοιτάξει
το βλέμμα νόημα θα στάξει
και μόλις ενθουσιαστώ
θα δω στα μάτια το κενό
Ένα κενό μέσ' τη καρδιά
σε μια εποχή που μας γερνά
έχουν ξεχάσει να γελάνε
και δίχως λόγο να γλεντάνε
άνθρωποι δίχως προορισμό
ζούνε μονάχα για το εδώ
το πέρα δε θα αναζητήσουν
τους μάθαν να μην το διεκδικήσουν
τους είπαν «φίλε θα κοπιάσεις
και ίσως ποτέ να μην το φτάξεις»
Παρόλο που ο ποιητής
Μας προειδοποίησε νωρίς
Πως ο φτασμός δεν έχει αξία
Αξία έχει η εμπειρία
Η εμπειρία είν' το ταξίδι
Που θέλει κότσια για να γίνει

Ι.Ξ. ΧΟΝΔΡΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ.....	5
2.	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	6
2.1.	ΓΕΝΙΚΑ.....	6
2.2.	ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΑΝ ΤΗΝ Ε.Ε.	9
3.	ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ.....	12
3.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
3.2.	ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	13
3.2.1.	Το καθεστώς των ευρωβουλευτών.....	14
3.2.2.	Το πλαίσιο δράσης.....	15
3.2.3.	Τα κοινοβουλευτικά «εργαλεία».....	16
3.3.	Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ.....	17
3.4.	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	18
3.5.	ΈΔΡΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	19
3.6.	ΠΡΟΕΔΡΙΑ, ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ, ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ	20
3.7.	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	20
3.8.	ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ.....	21
3.9.	Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ	22
3.10.	ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ	23
3.10.1.	Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος.....	23
3.10.2.	Η νομοθετική εξουσία.....	24
3.10.3.	Αρμόδια επί του προϋπολογισμού αρχή.....	25
3.10.4.	Η εξουσία ελέγχου	27
3.10.5.	Η συναπόφαση.....	28
3.10.6.	Η Επιτροπή και το Συμβούλιο	29
3.10.7.	Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.....	31
4.	Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	32
4.1.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	32
4.2.	Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	34
4.2.1.	Το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης (1973 -1976).....	37
4.2.2.	Το Δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης (1977 -1981).....	38
4.2.3.	Το Τρίτο Πρόγραμμα Δράσης (1982 -1986).....	38
4.2.4.	Το Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης (1987 -1992).....	39
4.2.5.	Το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης (1993 - 2000).....	39
4.2.6.	Η αρχή της ολοκληρωμένης παρέμβασης.....	42
4.2.7.	Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη λογική της αειφορίας.....	44
5.	ΚΕΚΤΗΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	46

5.1.	Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	46
5.1.1.	Η αμόλυβδη βενζίνη	46
5.1.2.	Τα όρια στις εκπομπές των αυτοκινήτων.....	47
5.1.3.	Το πρόγραμμα Auto-Oil.....	47
5.1.4.	Εκπομπές από ακίνητες πηγές.....	48
5.2.	Η ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ	49
5.2.1.	Η προστασία των θαλασσών.....	50
5.2.2.	Ποτάμια και λίμνες	50
5.2.3.	Τα υπόγεια ύδατα.....	51
5.3.	Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	51
5.3.1.	Το πλέγμα διατάξεων για τα απόβλητα	52
5.3.2.	Η υγειονομική ταφή των απορριμμάτων	52
5.3.3.	Η λογική της πρόληψης: η περίπτωση των συσκευασιών	53
5.4.	ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ - Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ.....	54
5.4.1.	Το σύστημα ελέγχου των περιβαλλοντικών επιπτώσεων	54
5.4.2.	Η εξασφάλιση της συνεργασίας των παραγωγών.....	55
5.4.3.	Η χρηματοδοτική διάσταση	56
5.4.4.	Μια θεσμική διάσταση - Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος.....	58
6.	ΤΟ ΈΚΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ.....	59
6.1.	Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	59
6.2.	ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ	63
6.3.	ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ.....	64
6.4.	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ	65
6.5.	Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	66
6.6.	Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑ.....	67
6.7.	ΤΟ ΣΥΜΠΑΓΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ	68
7.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	69
8.	ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ.....	73
9.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	81

1. ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε από τον φοιτητή Ιωάννη Ξ. Χονδρό του τμήματος Περιβάλλοντος της Σχολής Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου και αποτελεί την πτυχιακή εργασία για την ολοκλήρωση των σπουδών του.

Σκοπός της παρούσης εργασίας είναι η διερεύνηση του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διαμόρφωση και εφαρμογή μιας ενιαίας Περιβαλλοντικής Πολιτικής και ειδικότερα ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο παραπάνω ζήτημα.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή του Τμήματος Περιβάλλοντος της Σχολής Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου κ. Κ. Σοφούλη για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με την ανάθεση της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Επίσης, θερμές ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στον επίκουρο καθηγητή του Τμήματος της Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου κ. Παναγιώτη Γρηγορίου για την εμπιστοσύνη, την υποστήριξη και την βοήθεια του καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσης εργασίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον Μανώλη Χατζάκη, Περιβαλλοντολόγο – Υγειονολόγο MSc, για την πολύτιμη βοήθεια του στην εκπόνηση της εργασίας

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

2.1. ΓΕΝΙΚΑ

Επί αιώνες, η Ευρώπη αποτελούσε θέατρο συχνών και αιματηρών πολέμων. Από το 1870 έως το 1945, η Γαλλία και η Γερμανία συγκρούστηκαν τρεις φορές με βαρύτερες απώλειες σε ανθρώπινες ζωές. Έτσι άρχισε να δημιουργείται η πεποίθηση σε αρκετούς ευρωπαίους ηγέτες ότι ο μόνος τρόπος να εξασφαλιστεί μια διαρκής ειρήνη μεταξύ των χωρών τους ήταν να ενωθούν οικονομικά και πολιτικά. Έτσι, το 1950, ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών Robert Schuman πρότεινε την συνένωση βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα της Δυτικής Ευρώπης. Από την ιδέα αυτή, το 1951 γεννήθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) με έξι μέλη: το Βέλγιο, τη Δυτική Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Γαλλία, την Ιταλία και τις Κάτω Χώρες. Η εξουσία λήψεως αποφάσεων σχετικά με τη βιομηχανία άνθρακα και χάλυβα στις χώρες αυτές ανατέθηκε σε ένα ανεξάρτητο υπερεθνικό φορέα που ονομαζόταν "Ανωτάτη Αρχή". Ο Jean Monne ήταν ο πρώτος της πρόεδρος.

Η ΕΚΑΧ είχε τέτοια επιτυχία που, μέσα σε λίγα χρόνια, αυτές οι ίδιες έξι χώρες αποφάσισαν να προχωρήσουν περισσότερο και να ενοποιήσουν και άλλους τομείς των οικονομιών τους. Το 1957, υπέγραψαν τις Συνθήκες της Ρώμης με τις οποίες ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ) και η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ). Τα κράτη μέλη έθεσαν ως στόχο να καταργήσουν τους εμπορικούς φραγμούς μεταξύ τους και να ιδρύσουν μια "κοινή αγορά". Το 1967, συγχωνεύτηκαν τα όργανα των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Από τη στιγμή εκείνη, υπάρχει μια μόνο Επιτροπή, ένα Συμβούλιο υπουργών και ένα Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αρχικά, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

επιλέγονταν από τα εθνικά κοινοβούλια, αλλά το 1979 έγιναν οι πρώτες άμεσες εκλογές, πράγμα που επέτρεψε στους πολίτες των κρατών μελών να ψηφίσουν τους υποψηφίους της επιλογής τους. Από τότε, πραγματοποιούνται άμεσες εκλογές κάθε πέντε χρόνια. Με τη συνθήκη του Μάαστριχ (1992) θεσπίστηκαν νέες μορφές συνεργασίας μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών - όπως για παράδειγμα στον τομέα της άμυνας και στους τομείς "της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων". Με τη προσθήκη αυτής της διακυβερνητικής συνεργασίας στο υφιστάμενο "κοινοτικό" σύστημα, η συνθήκη του Μάαστριχ δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η οικονομική και πολιτική ολοκλήρωση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σημαίνει ότι οι χώρες αυτές πρέπει να λαμβάνουν κοινές αποφάσεις σε πολλά θέματα. Έτσι έχουν αναπτύξει κοινές πολιτικές σε ένα ευρύτατο φάσμα τομέων – από τη γεωργία στα πολιτιστικά θέματα, από την προστασία των καταναλωτών στον ανταγωνισμό, από το περιβάλλον και την ενέργεια στις μεταφορές και το εμπόριο. Τον πρώτο καιρό, το κέντρο βάρους ήταν στην κοινή εμπορική πολιτική για τον άνθρακα και το χάλυβα και στην κοινή γεωργική πολιτική. Συν τω χρόνο, με τις νέες ανάγκες που προέκυπταν, προστέθηκαν και άλλες πολιτικές, ενώ ορισμένοι βασικοί στόχοι της πολιτικής άλλαξαν καθώς μεταβάλλονταν οι συνθήκες. Για παράδειγμα στόχος της γεωργικής πολιτικής δεν είναι πλέον η παραγωγή όσο το δυνατόν περισσότερων και φθηνότερων τροφίμων, αλλά η προώθηση γεωργικών μεθόδων που συμβάλλουν στην παραγωγή υγιεινών τροφίμων υψηλής ποιότητας και στην προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος λαμβάνεται τώρα υπόψη σε όλο το φάσμα των πολιτικών της ΕΕ. Οι σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον υπόλοιπο κόσμο έχουν επίσης αποκτήσει μεγάλη σημασία. Η ΕΕ διαπραγματεύεται

σημαντικές συμφωνίες εμπορίου και συνεργασίας με άλλες χώρες και αναπτύσσει κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας.

Τα κράτη μέλη χρειάστηκαν κάποιο χρόνο για να καταργήσουν όλους τους εμπορικούς φραγμούς που υπήρχαν μεταξύ τους και να μεταβάλουν την «κοινή αγορά» τους σε μια πραγματική ενιαία αγορά στην οποία τα αγαθά, οι υπηρεσίες, τα πρόσωπα και τα κεφάλαια μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα. Η ενιαία αγορά ολοκληρώθηκε επίσημα στα τέλη του 1992, αλλά απαιτούνται ακόμα κάποιες προσπάθειες σε ορισμένους τομείς, όπως για τη δημιουργία μιας πραγματικής ενιαίας αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Στη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, η διακίνηση των προσώπων στην Ευρώπη γινόταν όλο και ευκολότερη, καθώς οι έλεγχοι διαβατηρίων και οι τελωνειακοί έλεγχοι καταργήθηκαν στα περισσότερα εσωτερικά σύνορα της ΕΕ. Αυτό οδήγησε σε μια μεγαλύτερη κινητικότητα των πολιτών της ΕΕ. Από το 1987, για παράδειγμα, πάνω από ένα εκατομμύριο νέοι ευρωπαίοι πραγματοποιούν τις σπουδές τους στο εξωτερικό, με την ενίσχυση της ΕΕ.

Το 1992, η ΕΕ αποφάσισε τη δημιουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ), με τη θέσπιση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος η διαχείριση του οποίου έχει ανατεθεί στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Το ενιαίο νόμισμα -το ευρώ-έγινε πραγματικότητα την 1η Ιανουαρίου 2002, όταν τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα ευρώ αντικατέστησαν τα εθνικά νομίσματα στις 12 από τις 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης(Βέλγιο, Γερμανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία ,Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία και Φινλανδία).

Η Ε.Ε διευρύνθηκε με διαδοχικά κύματα προσχωρήσεων. Η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο προσχώρησαν το 1973, το 1981 ακολούθησε η Ελλάδα, το

1986 η Ισπανία και η Πορτογαλία και το 1995 η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποδέχτηκε δέκα νέες χώρες το 2004: την Κύπρο, την Τσεχία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Σλοβενία. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αναμένεται να ακολουθήσουν σε λίγα χρόνια και η Τουρκία είναι επίσης υποψήφια χώρα. Για να εξασφαλιστεί ότι η ΕΕ θα συνεχίσει να λειτουργεί αποτελεσματικά με 25 ή περισσότερα κράτη μέλη, το σύστημα λήψεως αποφάσεων θα πρέπει να απλοποιηθεί. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στη Συνθήκη της Νίκαιας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2003, θεσπίζονται νέοι κανόνες που διέπουν το μέγεθος και τον τρόπο λειτουργίας των οργάνων της ΕΕ.

2.2. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΣΑΝ ΤΗΝ Ε.Ε.

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), που είχε υπογραφεί στις 18 Απριλίου 1951 στο Παρίσι, τέθηκε σε ισχύ στις 23 Ιουλίου 1952, και της οποίας η ισχύς θα λήξει στις 23 Ιουλίου 2002

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ)

Η Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ), η οποία είχε υπογραφεί, μαζί με τη συνθήκη ΕΟΚ, στη Ρώμη στις 25 Μαρτίου 1957, και είχε τεθεί σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1958. Οι Συνθήκες αυτές αναφέρονται συχνά ως "Συνθήκες της Ρώμης". Όταν χρησιμοποιείται ο όρος "Συνθήκη της Ρώμης", εννοείται μόνο η συνθήκη ΕΟΚ

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπογράφηκε στο Μάαστριχ στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993, θέσπισε την πολιτική ένωση των κρατών μελών και επέφερε σημαντικές αλλαγές στις

προηγούμενες Συνθήκες. Αυτή η Συνθήκη δημιούργησε την Ευρωπαϊκή Ένωση, μια έννοια η οποία περιλαμβάνει τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (η ονομασία των οποίων αντικαταστάθηκε έκτοτε από τον όρο Ευρωπαϊκή Κοινότητα), καθώς επίσης και άλλες μορφές συνεργασίας.

Επιπλέον, οι ιδρυτικές Συνθήκες τροποποιήθηκαν με διάφορες ευκαιρίες, ιδίως όταν προσχώρησαν νέα κράτη μέλη το 1993 (Δανία, Ιρλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο), το 1981 (Ελλάδα), το 1986 (Ισπανία, Πορτογαλία) και το 1995 (Αυστρία, Φινλανδία, Σουηδία). Έλαβαν επίσης χώρα και άλλες σημαντικές μεταρρυθμίσεις με τις οποίες πραγματοποιήθηκαν θεσμικές αλλαγές μείζονος σημασίας, και εισήχθησαν νέοι τομείς αρμοδιότητας των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων.

Η **Συνθήκη για τη συγχώνευση**, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 8 Απριλίου 1965 και ισχύει από την 1η Ιουλίου 1967, θέσπισε μια ενιαία Επιτροπή και ένα ενιαίο Συμβούλιο για τις τρεις, εκείνη την εποχή, Ευρωπαϊκές Κοινότητες.

Η **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη** (ΕΕΠ), που υπογράφηκε στο Λουξεμβούργο και στη Χάγη και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987, θέσπισε τις προσαρμογές που ήταν απαραίτητες για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς.

Η **Συνθήκη του Άμστερνταμ**, που υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999: τροποποίησε και εισήγαγε νέα αρίθμηση στις Συνθήκες ΕΕ και ΕΚ. Οι ενοποιημένες εκδόσεις των Συνθηκών ΕΕ και ΕΚ επισυνάπτονται σ' αυτή τη Συνθήκη. Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, αντικαταστήθηκαν από αριθμούς τα κεφαλαία γράμματα - από το Α ως το Σ - τα οποία, μέχρι τότε, χρησιμοποιούσαν για την αρίθμηση των άρθρων της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η **Συνθήκη της Νίκαιας**, που υπογράφηκε στις 26 Φεβρουαρίου 2001, πρόκειται να τροποποιήσει τις Συνθήκες που ισχύουν μέχρι σήμερα.

3. ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

3.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπάρχει ως θεσμός από τη δεκαετία του 1950, όμως τα μέλη του εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία, από το σύνολο των πολιτών στα κράτη μέλη, από το 1979. Το Κοινοβούλιο αποτελεί έτσι την άμεση δημοκρατική έκφραση των λαών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και λειτουργεί ως ο κύριος εκπρόσωπός τους στο επίπεδο των κοινοτικών θεσμών.

Η ιστορία του Κοινοβουλίου σηματοδοτείται από τις μεταρρυθμίσεις του 1970 (διατάξεις περί προϋπολογισμού), του 1975 (δημοσιονομικές διατάξεις), του 1986 (Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη), του 1992 (Συνθήκη του Μάαστριχ) και τελικά του 1997 (Συνθήκη του Άμστερνταμ), οι οποίες όχι μόνο το μετέτρεψαν σε πραγματική νομοθετική αρχή, αλλά και ενίσχυσαν το ρόλο του, δηλαδή το δημοκρατικό έλεγχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελείται "από αντιπροσώπους των λαών των κρατών που έχουν συνενωθεί στην Κοινότητα" όπως αναφέρει η Συνθήκη της Ρώμης του 1957. Σήμερα, 375 εκατομμύρια Ευρωπαίοι και 15 χώρες συμμετέχουν μέσω των 626 ευρωβουλευτών τους στην οικοδόμηση της Ευρώπης.

Τον Ιούνιο του 1979, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξελέγη με άμεση και καθολική ψηφοφορία. Για πρώτη φορά στην ιστορία, 34 χρόνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι λαοί των άλλοτε σπαρασσόμενων ευρωπαϊκών εθνών προσήλθαν στις κάλπες για να εκλέξουν μια κοινή συνέλευση. Αυτό είναι το λαμπρότερο σύμβολο συμφιλίωσης που μπόρεσαν να υιοθετήσουν ποτέ οι Ευρωπαίοι.

Νομιμοποιημένο χάρη στην άμεση και καθολική ψηφοφορία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο εκλέγεται για μία πενταετία, απέκτησε ολοένα και μεγαλύτερες εξουσίες μέσω των διαδοχικών συνθηκών, με αποτέλεσμα να διαδραματίζει όλο και μεγαλύτερο πολιτικό ρόλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αλληπάλλληλες συνθήκες, ειδικότερα δε οι συνθήκες του Μάαστριχ το 1992 και του Άμστερνταμ το 1997, μετέτρεψαν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε μια πραγματική νομοθετική συνέλευση, η οποία ασκεί εξουσίες αντίστοιχες με αυτές των εθνικών κοινοβουλίων: έτσι, το Κοινοβούλιο εγκρίνει πλέον από κοινού με το Συμβούλιο Υπουργών τους περισσότερους από τους κοινοτικούς "νόμους".

3.2. ΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποτελείται από 626 ευρωβουλευτές. Ο αριθμός των βουλευτών ανά κράτος μέλος καθορίζεται από τη Συνθήκη.

Από το 1979 και κάθε πέντε χρόνια, οι ευρωβουλευτές εκλέγονται με καθολική ψηφοφορία και με αναλογικό σύστημα εκπροσώπησης, είτε σε περιφερειακό επίπεδο (Βέλγιο, Ιταλία, Ηνωμένο Βασίλειο), είτε σε εθνική κλίμακα (Δανία, Ισπανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ελλάδα, Αυστρία, κλπ.), είτε μέσω ενός μεικτού συστήματος (Γερμανία). Παντού εφαρμόζονται κοινοί δημοκρατικοί κανόνες. Πιο συγκεκριμένα: δικαίωμα ψήφου στα 18 έτη, ισότητα ανδρών και γυναικών και απόρρητο της ψηφοφορίας. Στο Βέλγιο, την Ελλάδα και το Λουξεμβούργο, η συμμετοχή στην ψηφοφορία είναι υποχρεωτική.

Από το 1993 που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Μάαστριχ, κάθε πολίτης κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένει σε άλλο κράτος της Ένωσης μπορεί να ασκεί το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι στη χώρα διαμονής του.

Οι ευρωβουλευτές είναι υποχρεωμένοι να δηλώσουν σε δημόσιο μητρώο τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες και κάθε άλλο αμειβόμενο καθήκον ή δραστηριότητα. Επιπλέον, κάνουν δήλωση όσον αφορά τα οικονομικά τους συμφέροντα και τις λοιπές πηγές των εισοδημάτων τους.

3.2.1. Το καθεστώς των ευρωβουλευτών.

Ο βουλευτής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι φορέας της λαϊκής εντολής και της δημοκρατικής νομιμότητας στο Ενωσιακό επίπεδο. Εκπροσωπεί τους πολίτες της εκλογικής του περιφέρειας και αποτελεί και σε προσωπική βάση το σύνδεσμό τους με τα άλλα Όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με τις διάφορες δυνατότητες που του παρέχονται από τον κανονισμό του Σώματος συμμετέχει στη διαμόρφωση της θέσης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πάνω σ' όλα τα κοινοτικά ζητήματα που αφορούν σήμερα άμεσα τη ζωή 375 εκ. ευρωπαίων πολιτών.

Οι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ψηφίζουν ατομικά και προσωπικά. Δεν δεσμεύονται από οδηγίες, ούτε δέχονται εντολές. Δεν υπόκεινται σε έρευνα, κράτηση ή δίωξη για γνώμη ή ψήφο που δίνεται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Εντός της επικράτειας των χωρών τους απολαύουν των ασυλιών που αναγνωρίζονται στα μέλη του κοινοβουλίου της χώρας τους. Εντός της επικρατείας των άλλων κρατών μελών εξαιρούνται από κάθε μέτρο κράτησης και από κάθε δικαστική δίωξη. Ευρωβουλευτής διώκεται μόνο εάν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίσει να άρει την ασυλία του, με βάση την έκθεση της αρμόδιας επιτροπής του. Εντός των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κανένας περιορισμός διοικητικής ή άλλης φύσεως δεν επιβάλλεται στην ελεύθερη μετακίνηση των ευρωβουλευτών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Όσον αφορά το οικονομικό καθεστώς, οι ευρωβουλευτές λαμβάνουν βασική αποζημίωση ίση με την αποζημίωση των βουλευτών του εθνικού τους κοινοβουλίου, το οποίο και την καταβάλλει από τον προϋπολογισμό του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταβάλλει μόνο τις αποζημιώσεις για τα έξοδα στα οποία υποβάλλονται κατά την άσκηση της εντολής τους (έξοδα ταξιδιού και διαμονής, γενικά έξοδα, γραμματεία). Για τους ευρωβουλευτές ισχύει το ίδιο ασφαλιστικό καθεστώς που ισχύει για τους βουλευτές του εθνικού τους κοινοβουλίου.

3.2.2. Το πλαίσιο δράσης

Ο ευρωβουλευτής δραστηριοποιείται μέσα στο πλαίσιο ενός υπερεθνικού, ευρωπαϊκού θεσμικού Οργάνου, όπου έχει να συνεργασθεί με άλλους 625 συναδέλφους του που προέρχονται από 15 κράτη μέλη και 100 κόμματα. Ένα πολυγλωσσικό πλαίσιο, όπου ομιλούνται τουλάχιστον οι 11 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και παράλληλα ένα πολυπολιτισμικό πεδίο, όπου εκπροσωπούνται 200 περίπου περιφέρειες: από τις πολικές περιοχές της Φινλανδίας μέχρι την Κρήτη, περιφέρειες οι οποίες παρουσιάζουν, πολλές φορές, τελείως διαφορετική οικονομικοκοινωνική διάρθρωση. Από το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει διαφορετικούς τόπους εργασίας (Στρασβούργο, Βρυξέλλες, Λουξεμβούργο), που για τη συντριπτική πλειοψηφία των ευρωβουλευτών απέχουν πολύ από τους τόπους προέλευσής τους, οι μετακινήσεις αποτελούν ένα δεύτερο βασικό χαρακτηριστικό του πλαισίου δράσης τους. Κατά μέσο όρο ο ευρωβουλευτής είναι υποχρεωμένος να βρίσκεται μακριά από την οικογένειά του και την πατρίδα του τις εργάσιμες ημέρες τουλάχιστον τριών εβδομάδων (μία για την Ολομέλεια, μία για τις συνεδριάσεις των επιτροπών και άλλη μία για τις

συνεδριάσεις των πολιτικών ομάδων, ομάδων εργασίας και των διακοινοβουλευτικών αντιπροσωπειών στις οποίες συμμετέχει. Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι το εύρος και η πολυπλοκότητα των θεμάτων τα οποία έχει να αντιμετωπίσει. Η δύσκολη και πολυσύνθετη υφή των κοινοτικών ζητημάτων, στα οποία θα πρέπει να δοθεί μια πολιτικά βιώσιμη και ορθολογική λύση, συνεπάγονται τη συλλογή και επεξεργασία ενός πολύ μεγάλου αριθμού πληροφοριών. Για το λόγο αυτό, το Κοινοβούλιο εξασφαλίζει στους ευρωβουλευτές τους καλύτερους δυνατούς όρους εργασίας, για να επιτελέσουν το έργο τους, αποκλείοντας κάθε διακριτική αρνητική μεταχείριση. Εκτός από τη διοικητική και επιστημονική υποστήριξη των υπηρεσιών του Κοινοβουλίου, κάθε ευρωβουλευτής, με τις αποζημιώσεις που του χορηγεί το Κοινοβούλιο, απασχολεί έναν ή περισσότερους επιστημονικούς συνεργάτες και άλλο βοηθητικό προσωπικό.

3.2.3. Τα κοινοβουλευτικά «εργαλεία»

Στο πλαίσιο των δυνατοτήτων που τους παρέχει ο Κανονισμός του Κοινοβουλίου και η Συνθήκη, οι ευρωβουλευτές ασκούν την εντολή τους, υπερασπίζοντας τα συμφέροντα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η υπεράσπιση των συμφερόντων της περιφέρειας και της πατρίδας τους, καθώς και του γενικότερου ευρωπαϊκού συμφέροντος είναι οι καθοριστικοί παράγοντες της πολιτικής συμπεριφοράς τους. Ο τρόπος και οι δυνατότητες κοινοβουλευτικής δράσης των ευρωβουλευτών καθορίζονται από τον εσωτερικό Κανονισμό του Σώματος. Ο ευρωβουλευτής έχει το δικαίωμα της παρέμβασης στο επίπεδο των κοινοβουλευτικών επιτροπών και της Ολομέλειας, αναλαμβάνοντας εισηγήσεις, προσπαθώντας να πείσει τους άλλους συναδέλφους του, υποβάλλοντας

τροπολογίες και ψηφίζοντας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η δράση του μέσα στην πολιτική ομάδα, καθώς και στα διάφορα Όργανα συνεννόησης ανάμεσα στις Πολιτικές Ομάδες. Τα κοινοβουλευτικά «εργαλεία» που μπορεί να χρησιμοποιήσει σύμφωνα με τον Κανονισμό είναι:

- να καταθέσει ερωτήσεις προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο Υπουργών
- να υποβάλει προτάσεις τροπολογιών ή τροποποιήσεων στα διάφορα ψηφίσματα ή σχέδια νόμων
- να ζητήσει, μαζί με άλλους συναδέλφους του, να συζητηθεί με τη διαδικασία του κατεπείγοντος ένα επίκαιρο και σοβαρό θέμα
- να αναλάβει ως εισηγητής της αρμόδιας κοινοβουλευτικής Επιτροπής τη σύνταξη έκθεσης νομοθετικού περιεχομένου, γνωμοδότησης ή έκθεσης πρωτοβουλίας, με την οποία να ζητείται η ανάληψη δράσης από τα αρμόδια ενωσιακά όργανα
- να αναλάβει ή και να συμμετάσχει στην διατύπωση εκτάκτων ψηφισμάτων (χωρίς έκθεση)
- να ζητήσει, μαζί με άλλους συναδέλφους του, την αναβολή συζήτησεως ενός θέματος ή την επίσπευση της ψηφοφορίας επ' αυτού, την υποβολή προτάσεως μομφής κατά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως επίσης και να ανοίξει η διαδικασία κατάθεσης γραπτής δήλωσης με προεγγραφή στο πρωτόκολλο

3.3. Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Ο αριθμός των βουλευτών ανά κράτος μέλος ορίζεται από τις Συνθήκες. Στο ημικύκλιο οι βουλευτές δεν τοποθετούνται κατά εθνικές αντιπροσωπείες αλλά σύμφωνα με την πολιτική ομάδα στην οποία ανήκουν. Επί του παρόντος το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αριθμεί 7 πολιτικές ομάδες, καθώς και "μη εγγεγραμμένους" (ανεξάρτητους) βουλευτές. Οι ομάδες προέρχονται από περισσότερα από εκατό εθνικά κόμματα.

Οι Πολιτικές Ομάδες	
ΕΛΚ - ΕΔ	Ομάδα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος / Ευρωπαίων Δημοκρατών
ΕΣΚ	Ομάδα του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος
ΦΙΛ	Ομάδα του Ευρωπαϊκού Κόμματος των Φιλελευθέρων Δημοκρατών και Μεταρρυθμιστών
ΠΡΣ/ΕΕΣ	Ομάδα των Πράσινων /Ελεύθερης Ευρωπαϊκής Συμμαχίας
ΕΕΑ/ΒΠΑ	Ομάδα της Ευρωπαϊκής Ενωτικής Αριστεράς /Βόρειας Πράσινης Αριστεράς
ΕΕΕ	Ομάδα της Ένωσης για την Ευρώπη των Εθνών
ΕΔΔ	Groupe pour l'Europe des democraties et des differences

3.4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το μόνο θεσμικό όργανο της Κοινότητας που συνεδριάζει και αποφασίζει δημοσίως. Οι αποφάσεις, οι θέσεις και οι συζητήσεις του δημοσιεύονται στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Στην αίθουσα των συνεδριάσεων, το ημικύκλιο, οι βουλευτές δεν κάθονται ανά εθνικές αντιπροσωπείες αλλά εντάσσονται σε πολιτικές ομάδες. Σήμερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περιλαμβάνει επτά πολιτικές ομάδες καθώς και "ανεξάρτητους" βουλευτές. Επιπλέον, οι βουλευτές εργάζονται σε κοινοβουλευτικές επιτροπές και αντιπροσωπείες, στις οποίες είναι μόνιμα ή αναπληρωματικά μέλη .

Μία φορά το μήνα και για 4 ημέρες, οι βουλευτές μεταβαίνουν στο Στρασβούργο για τη σύνοδο της ολομέλειας. Ορισμένες συμπληρωματικές σύνοδοι διάρκειας δύο ημερών διοργανώνονται και στις Βρυξέλλες. Η Γενική Γραμματεία είναι εγκατεστημένη στο Λουξεμβούργο.

Δύο φορές το μήνα, συμμετέχουν στις συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών στις Βρυξέλλες. Η εναπομένουσα εβδομάδα αφιερώνεται στις συνεδριάσεις των πολιτικών ομάδων.

Χάρη στους μεταφραστές και διερμηνείς του, το Κοινοβούλιο εργάζεται στις επίσημες γλώσσες της Ένωσης: αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, δανικά, ελληνικά, ισπανικά, ιταλικά, ολλανδικά, πορτογαλικά, σουηδικά και φιλανδικά.

3.5. ΈΔΡΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΙ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με έδρα το Στρασβούργο, έχει τρεις τόπους εργασίας: το Στρασβούργο, τις Βρυξέλλες και το Λουξεμβούργο. Οι λόγοι είναι ιστορικοί. Στις τρεις αυτές πόλεις κυρίως εγκαταστάθηκαν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα από την ίδρυσή τους. Σύμβολο της γαλλογερμανικής συμφιλίωσης, το Στρασβούργο έγινε η έδρα του Συμβουλίου της Ευρώπης. Από το 1952, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διεξάγει εκεί τις περισσότερες συνόδους του.

Ένα πρωτόκολλο που προσαρτάται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997 ορίζει συγκεκριμένα: "Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει την έδρα του στο Στρασβούργο όπου λαμβάνουν χώρα οι δώδεκα μηνιαίες περίοδοι συνόδου της ολομέλειας, συμπεριλαμβανομένης της συνόδου για τον προϋπολογισμό. Οι περίοδοι των πρόσθετων συνόδων της ολομέλειας πραγματοποιούνται στις Βρυξέλλες. Οι επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εδρεύουν στις Βρυξέλλες. Η γενική γραμματεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και οι υπηρεσίες της παραμένουν στο Λουξεμβούργο." Ωστόσο, για λειτουργικούς λόγους, ορισμένοι υπάλληλοι και οι συνεργάτες των πολιτικών ομάδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εργάζονται στις Βρυξέλλες.

3.6. ΠΡΟΕΔΡΙΑ, ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ, ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΤΩΝ ΠΡΟΕΔΡΩΝ

Ο Πρόεδρος διευθύνει το σύνολο των δραστηριοτήτων του Κοινοβουλίου και των οργάνων του. Προεδρεύει των συνόδων της ολομέλειας, των συνεδριάσεων του Προεδρείου και της Διάσκεψης των Προέδρων. Εκπροσωπεί το Κοινοβούλιο σε όλες τις εξωτερικές σχέσεις, ιδίως τις διεθνείς.

Το Προεδρείο είναι το ρυθμιστικό όργανο του Κοινοβουλίου, αρμόδιο για τον προϋπολογισμό του και για ζητήματα που αφορούν τη διοίκηση, το προσωπικό και την οργάνωση. Αποτελείται από τον Πρόεδρο και δεκατέσσερις αντιπροέδρους, καθώς και από πέντε κοσμήτορες, οι οποίοι συμμετέχουν σε αυτό συμβουλευτικά. Οι κοσμήτορες είναι αρμόδιοι για διοικητικά ζητήματα που αφορούν άμεσα τους βουλευτές. Τα μέλη του Προεδρείου εκλέγονται για δύομισι χρόνια.

Τη Διάσκεψη των Προέδρων αποτελούν ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου και οι πρόεδροι των πολιτικών ομάδων. Είναι το πολιτικό καθοδηγητικό όργανο του Κοινοβουλίου, το οποίο ορίζει τις αρμοδιότητες αλλά και τον αριθμό των μελών των επιτροπών και των κοινοβουλευτικών αντιπροσωπειών, αποφασίζει για τη διάταξη των θέσεων στο ημικύκλιο και προετοιμάζει το χρονοδιάγραμμα και την ημερήσια διάταξη των συνόδων της ολομέλειας. Εξετάζει τις συστάσεις της Διάσκεψης των προέδρων των επιτροπών που αφορούν τις εργασίες των επιτροπών και την ημερήσια διάταξη των συνόδων.

3.7. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ

Στη μεγάλη τους πλειονότητα, οι βουλευτές είναι εγγεγραμμένοι σε κάποια πολιτική ομάδα. Ορισμένοι βουλευτές, δεν ανήκουν σε καμία ομάδα. Είναι οι ανεξάρτητοι / μη εγγεγραμμένοι βουλευτές. Μια πολιτική ομάδα πρέπει να περιλαμβάνει

περισσότερες εθνικότητες, καθώς και έναν ελάχιστο αριθμό μελών. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν επτά πολιτικές ομάδες που προέρχονται από εκατό και πλέον εθνικά πολιτικά κόμματα. Κάποιες πολιτικές ομάδες συνδέονται με κόμματα οργανωμένα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα οποία η Συνθήκη αναγνωρίζει ως σημαντικό παράγοντα ολοκλήρωσης που συμβάλλει στη δημιουργία ευρωπαϊκής συνείδησης και στην έκφραση της πολιτικής βούλησης των πολιτών της Ένωσης. Κάθε πολιτική ομάδα έχει πρόεδρο, προεδρείο και γραμματεία.

Πριν από την ψηφοφορία στην ολομέλεια, οι πολιτικές ομάδες με βάση τον πολιτικό τους προσανατολισμό εξετάζουν τις εκθέσεις που υποβάλλουν οι κοινοβουλευτικές επιτροπές, και συχνά καταθέτουν τροπολογίες. Διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στην κατάρτιση της ημερήσιας διάταξης των συνεδριάσεων της ολομέλειας, καθώς και στην επιλογή των επίκαιρων θεμάτων που εγγράφονται στην ημερήσια διάταξη κάθε συνόδου.

3.8. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

Οι δεκαεπτά κοινοβουλευτικές επιτροπές προετοιμάζουν τις εργασίες των συνόδων της ολομέλειας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Κάθε επιτροπή ορίζει τον πρόεδρο και τους αντιπροέδρους της και διαθέτει γραμματεία.

Οι επιτροπές εκπονούν και εγκρίνουν εκθέσεις επί των νομοθετικών προτάσεων καθώς και εκθέσεις πρωτοβουλίας. Συντάσσουν επίσης γνωμοδοτήσεις, οι οποίες απευθύνονται σε άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές.

Εκτός από τις διαρκείς επιτροπές, το Κοινοβούλιο έχει επίσης τη δυνατότητα να συγκροτεί προσωρινές επιτροπές καθώς και εξεταστικές επιτροπές.

Οι μικτές κοινοβουλευτικές επιτροπές διατηρούν σχέσεις με τα κοινοβούλια των υποψηφίων προς ένταξη χωρών και οι διακοινοβουλευτικές αντιπροσωπείες με κοινοβούλια άλλων τρίτων χωρών.

3.9. Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Υπό την εποπτεία του Γενικού Γραμματέα, περίπου 3.500 υπάλληλοι, οι οποίοι προσελήφθησαν με διαγωνισμό σε όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης, βρίσκονται στην υπηρεσία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Οι πολιτικές ομάδες έχουν τους δικούς τους συνεργάτες, και οι βουλευτές προσλαμβάνουν κοινοβουλευτικούς βοηθούς.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιμετωπίζει επιτυχώς το πρόβλημα της πολυγλωσσίας - το 1/3 περίπου του προσωπικού του απασχολείται στις γλωσσικές υπηρεσίες - και των τριών τόπων εργασίας, (Στρασβούργο, Βρυξέλλες και Λουξεμβούργο). Η λειτουργία του κοστίζει σε κάθε κάτοικο της Ένωσης 2,5 Ευρώ ετησίως (απορροφάει δηλαδή το 1,08% του συνολικού προϋπολογισμού της Ένωσης).

3.10. ΕΞΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

Οι κύριες αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι οι εξής:

- Ασκεί δημοκρατικό έλεγχο στο σύνολο των κοινοτικών θεσμών και κυρίως στην Επιτροπή,
- Συμμετέχει, μαζί με το Συμβούλιο, στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας,
- Διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην έγκριση του προϋπολογισμού.

3.10.1. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος

Το Κοινοβούλιο ασκεί δημοκρατικό έλεγχο στην Επιτροπή, εφόσον για το διορισμό του Προέδρου και των μελών της απαιτείται η ψήφος έγκρισης του Κοινοβουλίου. Εν συνέχεια, η Επιτροπή είναι πολιτικά υπεύθυνη έναντι του Κοινοβουλίου, που μπορεί να ψηφίσει εναντίον της «πρόταση μομφής» και να την οδηγήσει στην παραίτηση.

Γενικότερα, ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται με την τακτική εξέταση των εκθέσεων τις οποίες η Επιτροπή υποβάλλει στο Κοινοβούλιο (γενική έκθεση, εκθέσεις για την εκτέλεση του προϋπολογισμού, έκθεση για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, κλπ.). Επιπλέον, οι βουλευτές θέτουν σε τακτά χρονικά διαστήματα γραπτές ή προφορικές ερωτήσεις στην Επιτροπή.

Τα μέλη της Επιτροπής παρευρίσκονται στις συνεδριάσεις της ολομέλειας του Κοινοβουλίου, όπως και στις συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών· έτσι καλλιεργείται ο μόνιμος διάλογος μεταξύ των δύο οργάνων.

Κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται επίσης στο Συμβούλιο, στο οποίο οι βουλευτές απευθύνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα γραπτές ή προφορικές ερωτήσεις.

Παράλληλα, ο πρόεδρος του Συμβουλίου παρακολουθεί τις συνεδριάσεις της ολομέλειας και συμμετέχει στις σημαντικότερες συζητήσεις.

Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συνεργάζονται στενά σε ορισμένους τομείς, όπως η κοινή εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας, η συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης, αλλά και σε θέματα κοινού συμφέροντος, όπως η πολιτική που αφορά το πολιτικό άσυλο, τη μετανάστευση, τα ναρκωτικά, την απάτη και τη διεθνή εγκληματικότητα θέματα για τα οποία η προεδρία του Συμβουλίου της Ένωσης ενημερώνει τακτικά το Κοινοβούλιο.

Τέλος, στην αρχή κάθε συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο πρόεδρος του Κοινοβουλίου καλείται να εκφράσει την άποψη και τον προβληματισμό του Κοινοβουλίου για τα προβλήματα της επικαιρότητας και για τα θέματα που περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

Άλλα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου είναι η εξέταση των αναφορών των πολιτών και οι προσωρινές επιτροπές έρευνας.

3.10.2. Η νομοθετική εξουσία

Η συνήθης νομοθετική διαδικασία είναι η συναπόφαση: Συμβούλιο και Κοινοβούλιο εγκρίνουν από κοινού και επί ίσης όροις τη νομοθεσία που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η τελική συμφωνία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι απαραίτητη.

Η εξουσία συναπόφασης αποτελεί βασική εξουσία του Κοινοβουλίου, δεδομένου ότι αυξάνει τη δυνατότητά του να επηρεάζει την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Η συναπόφαση αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, το περιβάλλον, την προστασία των καταναλωτών, την εκπαίδευση, τον πολιτισμό και την υγεία.

Σε νομοθετικό επίπεδο, η κοινοβουλευτική εργασία οργανώνεται εν γένει ως εξής:

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαβιβάζει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μια νομοθετική πρόταση για να την εξετάσει· μια αρμόδια επί της ουσίας κοινοβουλευτική επιτροπή αναλαμβάνει να συντάξει έκθεση και ορίζει εισηγητή. Μία ή περισσότερες άλλες επιτροπές ενδέχεται να κληθούν να γνωμοδοτήσουν. Αυτές εγκρίνουν τη γνωμοδότησή τους και τη διαβιβάζουν στην αρμόδια επί της ουσίας επιτροπή
- οι βουλευτές - και οι επιτροπές που καλούνται να γνωμοδοτήσουν - μπορούν να υποβάλουν τροπολογίες στο σχέδιο έκθεσης που συνέταξε ο εισηγητής, το οποίο κατόπιν εγκρίνεται, ενδεχομένως με τροποποιήσεις, από την επιτροπή που είναι αρμόδια επί της ουσίας
- η έκθεση εξετάζεται από τις πολιτικές ομάδες ανάλογα με την πολιτική τους τοποθέτηση
- τέλος, η έκθεση αποτελεί αντικείμενο συζήτησης στην ολομέλεια. Είναι επίσης δυνατόν να υποβληθούν τροπολογίες από την αρμόδια επί της ουσίας επιτροπή, τις πολιτικές ομάδες ή έναν ορισμένο αριθμό βουλευτών. Με ψηφοφορία, το Κοινοβούλιο εγκρίνει τη θέση του.

3.10.3. Αρμόδια επί του προϋπολογισμού αρχή

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποτελούν τα δύο μέρη της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής. Με άλλα λόγια, μοιράζονται την εξουσία σε θέματα προϋπολογισμού, όπως μοιράζονται και τη νομοθετική εξουσία. Οι αποφάσεις του Κοινοβουλίου προετοιμάζονται από την Επιτροπή Προϋπολογισμών σε συνεργασία με τις άλλες κοινοβουλευτικές επιτροπές.

Ασκώντας την εξουσία του σε θέματα προϋπολογισμού, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει τις πολιτικές του προτεραιότητες. Κάθε Δεκέμβριο, καθορίζει τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους. Ο προϋπολογισμός μπορεί να τεθεί σε ισχύ

μόνον αφού υπογραφεί από τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου. Από το 1986, οι ετήσιες δαπάνες εντάσσονται σε έναν πολυετή προγραμματισμό - τις "δημοσιονομικές προοπτικές" - που εγκρίνουν από κοινού Κοινοβούλιο και Συμβούλιο.

Στο πλαίσιο του ετήσιου προϋπολογισμού, το Κοινοβούλιο έχει τον τελευταίο λόγο όσον αφορά τις περισσότερες δαπάνες: για τις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες, για την καταπολέμηση της ανεργίας, κ.λπ. Σε ό,τι αφορά τις γεωργικές δαπάνες, το Κοινοβούλιο μπορεί να προτείνει τροποποιήσεις, αλλά το Συμβούλιο είναι εκείνο που έχει τον τελευταίο λόγο. Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αφιερώνουν δύο αναγνώσεις (μεταξύ Μαΐου και Δεκεμβρίου) στην εξέταση των προτάσεων προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προκειμένου να συμφωνήσουν επί του ποσού και της κατανομής των δαπανών.

Το Κοινοβούλιο έχει επίσης το δικαίωμα να απορρίψει τον προϋπολογισμό, εάν κρίνει ότι δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της Ένωσης. Στην περίπτωση αυτή, η διαδικασία προϋπολογισμού πρέπει να ξαναρχίσει από την αρχή. Κατά το παρελθόν, το Κοινοβούλιο χρησιμοποίησε αυτό το δικαίωμα, δεν το έχει όμως πράξει από τότε που καθορίζει από κοινού με το Συμβούλιο έναν πολυετή δημοσιονομικό προγραμματισμό.

Ο προϋπολογισμός χρηματοδοτείται με ιδίους πόρους που αποφασίζονται ύστερα από κοινή συμφωνία των κρατών μελών και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτό σημαίνει ότι οι πόροι αυτοί ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και, άρα, δεν αποτελούν συνεισφορές των κρατών μελών. Το ποσό του προϋπολογισμού δεν μπορεί να υπερβεί το 1,27% του ΑΕΠ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σήμερα, οι ίδιοι πόροι αποτελούνται:

- από χρηματοδότηση υπολογιζόμενη βάσει της ευημερίας των διαφόρων κρατών μελών (του Ακαθάριστου Εθνικού τους Προϊόντος)·
- από ένα ποσοστό του ΦΠΑ που εισπράττεται σε όλη την Ένωση επί των αγαθών και υπηρεσιών·
- από τους δασμούς που εισπράττονται στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης·
- από διάφορες πηγές, όπως οι κρατήσεις που εισπράττονται στα εισαγόμενα από τρίτες χώρες προϊόντα.

Μετά την έγκριση του προϋπολογισμού και βάσει κυρίως των εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, το Κοινοβούλιο ελέγχει επίσης, μέσω της Επιτροπής Ελέγχου του Προϋπολογισμού, τη χρήση των κονδυλίων: αξιολογεί συνεχώς τη διαχείριση και την αποτελεσματικότητα των κοινοτικών ταμείων και μεριμνά για την καταπολέμηση των περιπτώσεων απάτης. Κάθε χρόνο αποφασίζει για τη χορήγηση "απαλλαγής" όσον αφορά την εκτέλεση του προϋπολογισμού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η απόφαση για την απαλλαγή συνοδεύεται από παρατηρήσεις, στις οποίες καλούνται να δώσουν συνέχεια τα θεσμικά όργανα.

Το Κοινοβούλιο μπορεί να απορρίψει ή να αναβάλει την απαλλαγή, γεγονός που αποτελεί σοβαρό πολιτικό μήνυμα. Έτσι, αναβάλλοντας τη χορήγηση απαλλαγής το 1999, προκειμένου να επισημάνει τις ανεπάρκειες και την έλλειψη διαφάνειας στη διαχείριση της Επιτροπής, έθεσε σε λειτουργία μια διαδικασία η οποία οδήγησε την Επιτροπή σε παραίτηση.

3.10.4. Η εξουσία ελέγχου

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί τον δημοκρατικό του έλεγχο επί του συνόλου της κοινοτικής δραστηριότητας. Η εξουσία αυτή, η οποία αρχικά αφορούσε μόνο τις ενέργειες της Επιτροπής, επεκτάθηκε στη συνέχεια στο Συμβούλιο και στα όργανα

της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας. Για να διευκολυνθεί ο έλεγχος αυτός, το Κοινοβούλιο μπορεί να συστήσει (προσωρινές) εξεταστικές επιτροπές. Το έχει κάνει σε διάφορες περιπτώσεις, συγκεκριμένα στην υπόθεση της νόσου των τρελών αγελάδων, οπότε και η έρευνά του κατάληξε στην ίδρυση ευρωπαϊκής κτηνιατρικής υπηρεσίας με έδρα το Δουβλίνο. Χάρη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ιδρύθηκε επίσης η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Καταπολέμηση της Απάτης σε βάρος του προϋπολογισμού (OLAF) της Ένωσης.

3.10.5. Η συναπόφαση

Η διαδικασία της συναπόφασης περιλαμβάνει μία, δύο ή τρεις αναγνώσεις και συνεπάγεται τακτικές επαφές μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, δηλαδή των δύο συννομοθετών, καθώς και με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει ένα νομοθετικό κείμενο.

Βάσει έκθεσης της αρμόδιας επιτροπής του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εγκρίνει τη θέση του: τις περισσότερες φορές τροποποιεί την πρόταση της Επιτροπής υποβάλλοντας τροπολογίες. Αυτή είναι η πρώτη ανάγνωση.

Το Συμβούλιο Υπουργών είτε εγκρίνει τις τροπολογίες του Κοινοβουλίου - με αποτέλεσμα να εγκριθεί η νομοθετική πρόταση - ή τις τροποποιεί εγκρίνοντας "κοινή θέση".

Με βάση τη σύσταση της αρμόδιας κοινοβουλευτικής του επιτροπής, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφαινεται σε δεύτερη ανάγνωση: με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών του (314 ψήφοι), εγκρίνει, απορρίπτει ή τροποποιεί τη θέση του Συμβουλίου.

Συχνά, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη τις τροπολογίες του Κοινοβουλίου και διαβιβάζει προς το Συμβούλιο Υπουργών τροποποιημένη πρόταση. Το Συμβούλιο μπορεί είτε να την εγκρίνει με ειδική πλειοψηφία είτε να την απορρίψει ομόφωνα.

Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, τα μέλη του Συμβουλίου και μια αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου συνέρχονται, για έξι το πολύ εβδομάδες, στο πλαίσιο μιας Επιτροπής Συνδιαλλαγής. Αυτή η αντιπροσωπεία απαρτίζεται από 15 μέλη που αποτυπώνουν τη σύνθεση του Κοινοβουλίου και έχει επικεφαλής της έναν αντιπρόεδρο. Στην αντιπροσωπεία αυτή συμμετέχει οπωσδήποτε και ο εισηγητής.

Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, τα δύο μέρη έρχονται σε συμφωνία, η οποία λαμβάνει τη μορφή ενός κοινού σχεδίου.

Σε μια τρίτη ανάγνωση, το Κοινοβούλιο καλείται να επιβεβαιώσει αυτή τη συμφωνία. Αν δεν υπάρξει συμφωνία, η πρόταση κοινοτικού "νόμου" θεωρείται μη εγκριθείσα.

3.10.6. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στον διορισμό της Επιτροπής. Επικυρώνει τον διορισμό του Προέδρου της, προβαίνει σε ακροάσεις των υποψηφίων επιτρόπων και δίδει ψήφο εμπιστοσύνης ή απορρίπτει την προτεινόμενη Επιτροπή στο σύνολό της.

Η εξουσία αυτή προστίθεται στο δικαίωμα του Κοινοβουλίου να ψηφίσει πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής: η υπερψηφίση "προτάσεως δυσπιστίας", με την απόλυτη πλειοψηφία των βουλευτών και τα 2/3 των ψηφισάντων, συνεπάγεται την υποχρεωτική παραίτηση της Επιτροπής. Ωστόσο, αν και μέχρι σήμερα δεν έχει εγκριθεί καμία πρόταση δυσπιστίας, η εξουσία αυτή αποτελεί ισχυρό αποτρεπτικό όπλο.

Στην καθημερινή πρακτική, το Κοινοβούλιο ελέγχει το έργο της Επιτροπής μέσω της εξέτασης μεγάλου αριθμού εκθέσεων που η ίδια υποβάλλει και οι οποίες αφορούν την εφαρμογή των πολιτικών και της νομοθεσίας και τη διαχείριση του προϋπολογισμού.

Εξάλλου, μια κοινοβουλευτική ομάδα, μια πολιτική ομάδα ή ένας ορισμένος αριθμός βουλευτών μπορούν να υποβάλλουν προφορικές ερωτήσεις στο Συμβούλιο ή την Επιτροπή. Οι ερωτήσεις αυτές αφορούν σημαντικά πολιτικά ζητήματα και οδηγούν τις περισσότερες φορές σε συζήτηση που ακολουθείται από ψηφοφορία. Επίσης, η συζήτηση των επικαίρων θεμάτων, που συνδέονται με γεγονότα τα οποία απασχόλησαν ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, αποτελούν αντικείμενο συζητήσεων που περατώνονται με την έγκριση ψηφισμάτων. Επιπλέον, η "Ωρα των Ερωτήσεων" προς το Συμβούλιο και την Επιτροπή επιτρέπει μια αλληλουχία ερωτήσεων και απαντήσεων στην ολομέλεια επί θεμάτων γενικού ενδιαφέροντος. Τέλος, μεμονωμένοι βουλευτές μπορούν να θέσουν στο Συμβούλιο ή την Επιτροπή γραπτές ερωτήσεις, στις οποίες δίδεται και γραπτή απάντηση. Κάθε χρόνο υποβάλλονται πάνω από 5000 ερωτήσεις από τους βουλευτές και τις πολιτικές ομάδες.

Το Συμβούλιο, από την πλευρά του, λογοδοτεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για το εξαμηνιαίο πρόγραμμα και τον απολογισμό του κράτους μέλους που έχει αναλάβει την προεδρία του Συμβουλίου, για την προετοιμασία ή τον απολογισμό ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή κατά την εξέταση σημαντικών νομοθετικών θεμάτων. Το Συμβούλιο εκπροσωπείται επίσης κατά τις συνεδριάσεις των κοινοβουλευτικών επιτροπών, πολλές φορές μάλιστα σε υπουργικό επίπεδο.

3.10.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποτελείται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών και από τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Συνέρχεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο και καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς της Ένωσης. Το Κοινοβούλιο του διαβιβάζει συστάσεις και ο Πρόεδρος του ανοίγει με ομιλία του κάθε σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Μετά το πέρας των συνόδων αυτών, ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου υποβάλλει έκθεση στο Κοινοβούλιο.

4. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι κίνδυνοι από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος κατεξοχήν συνειδητοποιούνται όταν κανείς κοιτάξει πέρα από τα εθνικά σύνορα. Η ατμοσφαιρική ρύπανση αποτελεί κατεξοχήν διασυνοριακό φαινόμενο, η όξινη βροχή δεν γνωρίζει σύνορα, η απομείωση του όζοντος ακόμη λιγότερο, η θαλάσσια ρύπανση και η ρύπανση των ποταμών ήταν η πρώτη που έγινε αισθητή στην κοινή γνώμη ότι διαφορεί τελείως για τα σύνορα, οι κίνδυνοι από τους πυρηνικούς αντιδραστήρες (οι οποίοι δεν είναι τυχαίο ότι συχνά χωροθετούνται σε απόσταση αναπνοής από τα σύνορα) γίνονταν αισθητοί πέρα από την χώρα τους πολύ πριν το Τσερνόμπιλ ή το Κοζλοντούι, οι συνέπειες από τις διαφοροποιημένες περιβαλλοντικές ρυθμίσεις μπορούν να επιδράσουν αποφασιστικά στη διεθνή ανταγωνιστικότητα μιας χώρας. Όπως ακριβώς η διεθνής, η πλανητική διάσταση του περιβαλλοντικού προβλήματος έφθασε να αποτελεί κεντρικό στοιχείο στην περιβαλλοντική συνείδηση που δημιουργήθηκε από τη δεκαετία του '70 και πέρα, αντίστοιχα αναμενόμενο ήταν να αναδειχθεί και μια Ευρωπαϊκή διάσταση: τόσο η δημιουργία της κοινής αγοράς, όσο και η συνολική προσέγγιση των Ευρωπαϊκών κρατών μεταξύ τους, καθιστούσε το Ευρωπαϊκό επίπεδο ιδιαίτερα κατάλληλο για την ανάπτυξη περιβαλλοντικών κανόνων.

Στην πραγματικότητα, όμως, η δημιουργία ενός ανεπτυγμένου πλαισίου περιβαλλοντικών ρυθμίσεων χρειάστηκε να περιμένει πέρα από τη δεκαετία του '70 - και ας υπήρχαν οι πρώτες βάσεις για κάτι τέτοιο ήδη από τη δημιουργία της Ευρατόμ στα τέλη της δεκαετίας του '50, (υπό την έννοια της τήρησης ειδικών κανόνων για την πυρηνική ασφάλεια). Στην απόκτηση ενδιαφέροντος από την

Ευρωπαϊκή Κοινότητα για τα θέματα περιβάλλοντος οδήγησε σταδιακά η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, καθώς και η ύπαρξη στο πλαίσιο της Ευρώπης των Εννέα, των Δώδεκα και ήδη των Δεκαπέντε, χωρών με ιδιαίτερα προωθημένη περιβαλλοντική συνείδηση η οποία έφθασε να έχει και πολιτική έκφραση: Γερμανία, Αυστρία , προπαντός όμως οι Σκανδιναβικές χώρες.

Ως προς τον ρόλο της κοινής γνώμης, είναι χαρακτηριστικό ότι σε ειδική έρευνα του Ευρωβαρόμετρου για την πολιτική περιβάλλοντος και τον ρόλο της Ε.Ε. (1996) το 82% των Ευρωπαίων δήλωναν ότι η προστασία του περιβάλλοντος "είναι πρόβλημα επίκαιρο και επείγον", ενώ το 72% πιστεύουν ότι η οικονομική ανάπτυξη είναι αναγκαία αλλά με ταυτόχρονη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Ιεραρχώντας τις πηγές απειλής κατά του περιβάλλοντος, 68% αναφέρουν τα εργοστάσια που διοχετεύουν επικίνδυνες χημικές ουσίες στην ατμόσφαιρα ή τον υδάτινο ορίζοντα, 48% στην πλανητική υποβάθμιση του περιβάλλοντος ("τρύπα του όζοντος", φαινόμενο του θερμοκηπίου), 40% την θαλάσσια ρύπανση και 39% την αποθήκευση των πυρηνικών αποβλήτων. Πολύ πιο χρήσιμα, οι Ευρωπαίοι δηλώνουν ότι ήδη δραστηριοποιούνται - ή σκοπεύουν να δραστηριοποιηθούν - σε συγκεκριμένα μέτρα ενίσχυσης των προσπαθειών για τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος: 95% αναφέρουν σχετικά την αποφυγή του πετάγματος χαρτιών και άλλων σκουπιδιών στο έδαφος, 84% την συμμετοχή τους σε ανακύκλωση για τα σκουπίδια, 82% την εξοικονόμηση πόσιμου νερού, 81% την εξοικονόμηση ενέργειας, 79% τη μείωση των θορύβων και 67% την προτίμηση στην αγορά οικολογικών προϊόντων. Τέλος, ένα 72% των Ευρωπαίων δηλώνει ότι έχει αναπτύξει την εκτίμηση πως οι αποφάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος είναι προτιμότερο να λαμβάνονται πιο συχνά σε κοινοτικό απ' ότι σε εθνικό επίπεδο.

Με τη βαθμιαία δημιουργία ενός πλέγματος περιβαλλοντικών ρυθμίσεων σε επίπεδο Κοινότητας, με την ανάπτυξη κοινών θέσεων στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για το περιβάλλον (Διασκέψεις της Σόφιας, του Ρίο, του Κυότο), με την ψηφίση και - μέχρι ενός σημείου - υλοποίηση πέντε διαδοχικών Προγραμμάτων Δράσης για το περιβάλλον (το τελευταίο ψηφίστηκε το 1993 και καλύπτει το διάστημα μέχρι το 2000), τέλος με την θεσμική ένταξη του περιβάλλοντος στις βασικές αρχές των κοινοτικών Συνθηκών διαμορφώθηκε μια συνολική περιβαλλοντική πολιτική. Η πολιτική αυτή έχει τις ακόλουθες προτεραιότητες, σύμφωνα με το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον:

- διαχείριση των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό, φυσικές περιοχές και παράκτιες ζώνες) σύμφωνα με την αρχή της αειφορίας.
- ολοκληρωμένος έλεγχος της ρύπανσης και της πρόληψης της παραγωγής αποβλήτων.
- ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και αποτελεσματική χρήση των μη ανανεώσιμων μορφών ενέργειας.
- βελτίωση στη διαχείριση συγκοινωνιών και μεταφορών
- βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές και
- εκτίμηση των βιομηχανικών κινδύνων, πυρηνικής ασφάλειας και ραδιοπροστασίας με σκοπό τη βελτίωση της δημόσιας υγείας και ασφάλειας.

4.2. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον υπήρξε μια διαδικασια σταδιακή και εξελικτική. Βαθμιαία άρχισαν να διαφαίνονται μερικές γενικές

πολιτικές επιλογές - που με την σειρά τους εξελίσσονταν ενώ ταυτόχρονα έδιναν την βάση για συγκεκριμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες και δράσεις.

Παρά το γεγονός ότι στο περιβάλλον της Συνθήκης Ευριτόμ τα θέματα της πυρηνικής ασφάλειας διεκδικούσαν κάποια προσοχή, η Συνθήκη της Ρώμης δεν συγκατέλεγε στις κοινές δράσεις της Κοινότητας την πολιτική περιβάλλοντος. Είναι χαρακτηριστικό ότι η πρώτη σχετική οδηγία εξεδόθη το 1967, ενώ η ουσιαστική εκκίνηση μιας έμπρακτης περιβαλλοντικής δραστηριοποίησης της Κοινότητας ανάγεται στην συνάντηση Κορυφής αρχηγών Κυβερνήσεων και Κρατών του Οκτωβρίου 1972.

Γεγονότα όπως η καταστροφή του Σεβέξο αλλά και η γενική περιβαλλοντική συνειδητοποίηση ανά την Ευρώπη αύξησαν το ενδιαφέρον. Στην περίοδο 1970-1997 θεσπίστηκαν 250 περίπου νομοθετικές πράξεις και εφαρμόστηκαν πέντε κοινοτικά Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον που κυρίως αφορούσαν:

- τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους,
- τη διαχείριση των αποβλήτων,
- την προστασία από τις επικίνδυνες χημικές ουσίες,
- τη βιοτεχνολογία, τα πρότυπα προϊόντων, τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων και την προστασία της φύσης,
- την έννοια της αειφορίας και της φιλικής με το περιβάλλον ανάπτυξης.

Η περιβαλλοντική πολιτική συγκέντρωσε, στο διάστημα αυτό, το κύριο ενδιαφέρον της σε μέτρα αποκατάστασης και απαγορευτικής, νομοθετικής αντιμετώπισης του προβλήματος. Η φιλοσοφία της σχετικής νομοθεσίας, όπως διαμορφώθηκε, υπήρξε κυρίως διορθωτική και λιγότερο προληπτική. Χαρακτηριστική της περιόδου αυτής ήταν η καθιέρωση της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει".

Σ' αυτή τη φάση είχε επίσης αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της εφαρμογής της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας που σε μικρότερη έκταση, συνεχίζει να υπάρχει, όπως μαρτυρούν ακόμα και σήμερα οι συχνές προσφυγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά κρατών μελών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Σύμφωνα με μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου του περιβάλλοντος, οι παραβιάσεις των περιβαλλοντικών κανόνων οφείλονται στους έξι λόγους:

- αίτια που σχετίζονται με το ίδιο το κοινοτικό δίκαιο (π.χ. μεγάλος όγκος και ασάφεια).
- αίτια που σχετίζονται με τον τρόπο λειτουργίας των κοινοτικών οργάνων (π.χ. καθυστερήσεις κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ακαμψία, μη λήψη μέτρων κύρωσης, έλλειψη προσωπικού)
- οικονομικά αίτια (π.χ. προσπάθειες να ευνοηθούν εθνικοί παραγωγοί, προτεραιότητα στην οικονομία σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος, έλλειψη οικονομικών και φορολογικών κινήτρων)
- κοινωνικά αίτια (π.χ. ελαττωμένη περιβαλλοντική συνείδηση)
- διοικητικά και πολιτικά αίτια στα κράτη μέλη (π.χ. ιδιαιτερότητες των Συνταγμάτων και έλλειψη συνοχής στα εθνικά νομοθετικά συστήματα)
- νομικά αίτια (π.χ. διαφορά στις επιβαλλόμενες κυρώσεις).

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα υιοθέτησε, για πρώτη φορά, μία επίσημη Πολιτική για το Περιβάλλον, 15 χρόνια μετά την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης (1957) κατά τη Συνάντηση Κορυφής των αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Κοινότητας στο Παρίσι, το έτος 1972.

Μέσα σε κλίμα σχετικής ευημερίας και σταθερότητας, οι Ευρωπαίοι ηγέτες, κατά τη συνάντησή τους αυτή, έκριναν ότι η οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να καταλήγει

επίσης και σε βελτιώσεις στην ποιότητα ζωής και ότι για το σκοπό αυτό επιβάλλεται να δοθεί μία ιδιαίτερη προσοχή στο περιβάλλον. Κάλεσαν δε τα Κοινοτικά Όργανα να καταρτίσουν ένα πρώτο πρόγραμμα περιβαλλοντικής δράσης. Ακολούθησαν και άλλα τέτοια προγράμματα, το καθένα απ' αυτά καλύπτει, συνήθως, μία χρονική περίοδο 5 ετών. Έτσι, έχουμε:

- Το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης (1973-1976)
- Το Δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης (1977-1981)
- Το Τρίτο Πρόγραμμα Δράσης (1982-1986)
- Το Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης (1987-1992)
- Το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης (1993- 2000)

Τα Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον καθορίζουν και περιγράφουν το σύνολο των μέτρων και των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται από την Κοινότητα στον τομέα της προστασίας του Περιβάλλοντος. Αποτελούν τα σημεία αναφοράς της Κοινοτικής Πολιτικής για το Περιβάλλον. Υιοθετούνται από το Συμβούλιο των Υπουργών ύστερα από πρόταση της Επιτροπής. Ειδικότερα, ως προς το καθένα από το παραπάνω Προγράμματα Δράσης:

4.2.1. Το Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης (1973 -1976)

Το 1^ο Πρόγραμμα είναι, από μια άποψη, το πιο σημαντικό για το λόγο ότι, πρώτη φορά καθορίζονται σ' αυτό οι αρχές και οι θεμελιώδεις σκοποί της Κοινοτικής Πολιτικής για το Περιβάλλον και περιγράφονται, με ένα γενικό τρόπο, οι δράσεις που πρέπει να αναπτυχθούν στους διάφορους τομείς του περιβάλλοντος. Στο πρώτο αυτό πρόγραμμα επιχειρείται να αντιμετωπιστούν τα πιο κρίσιμα προβλήματα, καταγράφονται διάφορα βασικά διορθωτικά- θεραπευτικά μέτρα.

4.2.2. Το Δεύτερο Πρόγραμμα Δράσης (1977 -1981)

Το πρόγραμμα αυτό υιοθετεί τις αρχές και τους στόχους του 1ου Προγράμματος, αναλαμβάνει να τους εμβαθύνει και να τους προωθήσει. Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα των δράσεων που πρέπει να αναπτυχθούν, δίνει κάποια προτεραιότητα στα μέτρα καταπολέμησης της ρύπανσης των νερών και του αέρα. Προβλέπει επίσης αυξημένα μέτρα για την καταπολέμηση του θορύβου, ενισχύει τον προληπτικό χαρακτήρα της Κοινοτικής Πολιτικής για το Περιβάλλον και καταβάλλει μία ιδιαίτερη προσοχή στα θέματα της προστασίας και της ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών πόρων.

4.2.3. Το Τρίτο Πρόγραμμα Δράσης (1982 -1986)

Το 3^ο Πρόγραμμα Δράσης, υιοθετώντας τις αρχές και τους στόχους των δύο προηγούμενων προγραμμάτων, εισάγει νέα στοιχεία, ιδιαίτερα σημαντικά, που χαρακτηρίζουν την εξέλιξη της Κοινοτικής Πολιτικής για το Περιβάλλον. Τα νεωτεριστικά αυτά στοιχεία είναι, βασικά, τα ακόλουθα:

α) Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις άλλες τομεακές πολιτικές της Κοινότητας,

β) Η ενίσχυση της πρόληψης στην περιβαλλοντική πολιτική της. Στο πλαίσιο αυτό, δίδεται μεγάλη σημασία στο θεσμό των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων,

γ) Για πρώτη φορά, καθορίζεται ένας ορισμένος αριθμός προτεραιοτήτων:

- η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις άλλες κοινοτικές πολιτικές.
- η διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- η μείωση της ρύπανσης και των οχλήσεων, κατά το δυνατόν, στην πηγή.
- η προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή της Μεσογείου.
- η αντιμετώπιση των ακουστικών οχλήσεων ιδίως αυτών που προκαλούνται από τα μέσα μεταφοράς.

- η καταπολέμηση της διασυνοριακής ρύπανσης.
- η αντιμετώπιση των στερεών αποβλήτων και ιδίως των τοξικών και επικινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της διασυνοριακής μεταφοράς τους.
- η ενθάρρυνση της ανάπτυξης καθαρών τεχνολογιών.
- η προστασία περιοχών, περιβαλλοντικά ευαίσθητων, που έχουν μια σπουδαιότητα και αξία για την κοινότητα.
- η συνεργασία με τις υπό ανάπτυξη χώρες στον τομέα του περιβάλλοντος.

4.2.4. Το Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης (1987 -1992)

Το 4^ο Πρόγραμμα αναπτύσσει και εξειδικεύει ορισμένες αρχές που περιλαμβάνονταν ήδη στο 3^ο Πρόγραμμα Δράσης (π. χ. αναγκαιότητα ενσωμάτωσης της προστασίας του περιβάλλοντος στις άλλες κοινοτικές πολιτικές).

Επί πλέον όμως προβάλλονται σ' αυτό και ορισμένες νέες ιδέες και αρχές. Έτσι υπογραμμίζεται η ανάγκη να αναπτυχθούν περισσότερο:

- ο έλεγχος και η πραγματική εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών για το περιβάλλον.
- η ενημέρωση του κοινού και η περιβαλλοντική εκπαίδευση

Ακόμη, το 4^ο Πρόγραμμα Δράσης προβλέπει πρωτοβουλίες σε νέους τομείς, ιδίως στους τομείς της βιοτεχνολογίας και των φυσικών πόρων όσον αφορά, από το ένα μέρος, την προστασία των εδαφών, και από την άλλη πλευρά, την προστασία των αστικών, παράκτιων και ορεινών ζωνών.

4.2.5. Το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης (1993 - 2000)

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης με τίτλο: Στόχος η αειφορία. Το πρόγραμμα αυτό εκτυλίσσεται πλέον στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) που αποτελεί μετεξέλιξη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. (Συνθήκη του

ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, θέση σε ισχύ από 1/11/1993). Η Συνθήκη του Μάαστριχτ εισήγαγε τυπικά την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αργότερα, το 1997, η Συνθήκη του Άμστερνταμ ανήγαγε τη βιώσιμη ανάπτυξη σε έναν από τους πρωταρχικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος του 5ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον είναι η αειφόρος ή διαφορετικά, η βιώσιμη ανάπτυξη. Ο ακριβής ορισμός της " αειφόρου ανάπτυξης " είναι η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Η βιώσιμη ανάπτυξη είχε προβληθεί ως πανανθρώπινο όραμα ένα χρόνο πριν, στην Διάσκεψη του Ο.Η.Ε για το Περιβάλλον (Ρίο, 1992). Το νέο αυτό όραμα αναφέρεται όχι πια στην ποσοτική αλλά στην ποιοτική ανάπτυξη, δηλαδή σε μια ανάπτυξη συνολική και ισόρροπη που ικανοποιεί τις καλώς εννοούμενες ανθρώπινες ανάγκες, για το παρόν και το μέλλον, και διασφαλίζει ταυτόχρονα την αρμονία της ανθρώπινης κοινωνίας με τη φύση.

Το 5° Πρόγραμμα Δράσης της Ε.Ε με τον τίτλο " Προς τη βιώσιμη ανάπτυξη " που αφορά την πολιτική και τη δράση σχετικά με το περιβάλλον για το χρονικό διάστημα 1993 - 2000, καταρτίστηκε σχεδόν παράλληλα με το " Πρόγραμμα 21 " (Agenda 21) της Παγκόσμιας Διάσκεψης του Ρίο.

Το 5° Πρόγραμμα Δράσης έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Έχει έντονα προληπτικό χαρακτήρα.(ενσωματώνει τα περιβαλλοντικά θέματα στις άλλες πολιτικές)

- Επιδιώκει αλλαγές στις σημερινές τάσεις και πρακτικές οι οποίες είναι καταστροφικές για το περιβάλλον (αλλαγή των προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής).
- Αποβλέπει στη συνεργασία μεταξύ της Ε.Ε, των Κρατών μελών, των επιχειρήσεων και των πολιτών και στη δημιουργία πνεύματος κοινής ευθύνης. Η Ένωση ενεργεί στις περιπτώσεις που τα προβλήματα δεν μπορούν να λυθούν μόνο από τις εθνικές Κυβερνήσεις.
- Έτσι, παίρνει συχνά την πρωτοβουλία και ενδέχεται να έχει αποκλειστική αρμοδιότητα για τις διαπραγματεύσεις διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών π. χ. σχετικά με το εμπόριο των ειδών που απειλούνται με εξαφάνιση. Από την άλλη πλευρά, η Ένωση ενισχύει τις ενέργειες των εθνικών και τοπικών Κυβερνήσεων στους τομείς όπου μπορούν να φέρουν το καλλίτερο δυνατό αποτέλεσμα όπως π. χ. στον προγραμματισμό της χρησιμοποίησης της γης για τις κατασκευές ή τις περιφερειακές και εθνικές μεταφορές (αρχή της επικουρικότητας).
- Διευρύνει το φάσμα των μέσων περιβαλλοντικής πολιτικής (π.χ. χρησιμοποίηση των φόρων, επιδοτήσεων, εκουσίων συμφωνιών, ως μέσων άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής).
- Υπογραμμίζεται η ανάγκη εφαρμογής της νομοθεσίας.
- Η Ευρωπαϊκή Ένωση λαμβάνει τριών ειδών νομοθετικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος: Οδηγίες, Κανονισμούς και Αποφάσεις. Το νομοθετικό αυτό " οπλοστάσιο " αποτελείται κυρίως από Οδηγίες, ενώ ο αριθμός των Κανονισμών και Αποφάσεων είναι μικρός. Με τις Οδηγίες παρέχεται στην Ε.Ε. η δυνατότητα να καθορίζει στόχους, πρότυπα και υποχρεώσεις που πρέπει να εκφραστούν σε εσωτερική νομοθεσία των Κρατών - μελών, μέσα σε ορισμένη προθεσμία. Οι Κανονισμοί είναι άμεσα δεσμευτικοί και εφαρμόζονται άμεσα από τα Κράτη-μέλη. Δεν απαιτείται δηλ. η λήψη νομοθετικών μέτρων για την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών προς αυτούς. Οι Αποφάσεις είναι άμεσα δεσμευτικές για τα Κράτη -μέλη και συνήθως αφορούν την κύρωση από την Ε.Ε. Διεθνών Συμβάσεων και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Ένωσης και των Κρατών-μελών.

- Εξαίρεται η διεθνής συνεργασία στο πλαίσιο του "Προγράμματος 21" και του 5ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον

Το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης δίδει προτεραιότητα σε πέντε βασικούς οικονομικούς, τομείς λόγω των ιδιαίτερα σημαντικών επιπτώσεων τους στο περιβάλλον : βιομηχανία, ενέργεια, μεταφορές, γεωργία, τουρισμός.

Το 5^ο Πρόγραμμα αφορά επίσης ορισμένα πολύ σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα όπως, τις κλιματολογικές αλλαγές, τη βιοποικιλότητα, την εξάντληση των φυσικών πόρων, την επιδείνωση του αστικού περιβάλλοντος, τις επιβαρύνσεις των παράκτιων ζωνών, τους βιομηχανικούς κινδύνους και τα απόβλητα.

4.2.6. Η αρχή της ολοκληρωμένης παρέμβασης.

Από τις αρχές της δεκαετίας του ' 90, το ενδιαφέρον της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στρέφεται προς μια αντιμετώπιση περισσότερο ολοκληρωμένη: η Συνθήκη του Μάαστριχ προέβλεψε "υψηλό επίπεδο προστασίας" προς το οποίο οφείλει να προσβλέπει η πολιτική περιβάλλοντος, διευκρινίζοντας μάλιστα ότι αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές καταστάσεις που παρατηρούνται στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού προβλέπεται η τήρηση αρχών όπως:

- της προληπτικής δράσης
- της επανόρθωσης των ζημιών όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην πηγή
- της ευθύνης του ρυπαίνοντος για την ρύπανση που προκαλεί ("ο ρυπαίνων πληρώνει").

Η επιδίωξη αυτή οφείλει να λαμβάνει υπόψη μιαν ολόκληρη σειρά από παράγοντες:

- τα διαθέσιμα επιστημονικά και τεχνικά δεδομένα
- τις συνθήκες που επικρατούν στις διάφορες περιοχές της Κοινότητας

- τα πλεονεκτήματα και τις επιβαρύνσεις "που μπορούν να προκύψουν από τη δράση ή την απουσία δράσης"
- την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη στην Κοινότητα, και μάλιστα "την ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών της"

Αν κοιτάξει κανείς προσεκτικά αυτό το πλέγμα παραγόντων, των οποίων επιβάλλει στον εαυτό της την τήρηση η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική, θα ανακαλύψει τους πολλαπλούς συμβιβασμούς και συγκερασμούς συμφερόντων στους οποίους υποβλήθηκε, προκειμένου να αναδειχθεί σε πολιτική προτεραιότητα της Ένωσης. Έτσι, η ρητή επιβολή της υποχρέωσης να αναζητείται κάθε φορά "στάθμιση κόστους-οφέλους" (και μάλιστα τόσο σε περίπτωση που αποφασίζεται παρέμβαση της Κοινότητας, όσο και σε περίπτωση που παραλείπεται παρόμοια παρέμβαση) έρχεται να καθησυχάσει όσους φοβούνται μιας "υπερρύθμιση" με περιβαλλοντικούς κανόνες. Η αναφορά στο υψηλό επίπεδο προστασίας και στις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε περιοχή της Κοινότητας έρχεται να καλύψει τους φόβους των χωρών με πιο προωθημένη περιβαλλοντική συνείδηση, που επεδίωκαν τη γενίκευση υψηλών περιβαλλοντικών standards. Τέλος, η αναφορά στην ανάγκη οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης (και μάλιστα η ειδικότερη αναφορά στην ισόρροπη ανάπτυξη των περιοχών) αντικατόπτριζε την επιφυλακτικότητα των περιφερειακών οικονομιών, που φοβούνταν ότι κινδυνεύει η ανταγωνιστικότητά τους από τυχόν γενίκευση των περιβαλλοντικών προδιαγραφών των πιο ανεπτυγμένων περιοχών της Ευρώπης.

Η πολιτική ευαισθησία, που έχουν αποκτήσει τα θέματα περιβάλλοντος, φανερώνεται και από την ειδική ρήτρα διασφάλισης που η ίδια η Συνθήκη προβλέπει ότι μπορούν να περιλαμβάνουν τα μέτρα που ψηφίζονται σε Κοινοτικό επίπεδο: σύμφωνα με την ρήτρα αυτή, ένα Κράτος που αισθάνεται ότι "για μη

οικονομικούς περιβαλλοντικούς λόγους" απειλείται η περιβαλλοντική του ισορροπία μπορεί να λαμβάνει (πάντοτε βέβαια υπό κοινοτικό έλεγχο, εν τέλει) προσωρινά εξασφαλιστικά μέτρα. Πρόκειται πάλι για μια καθυσύχαση των χωρών που, αλλιώς, θα μπλόκαραν την προώθηση περιβαλλοντικών μέτρων εναρμόνισης για να μην χάσουν τη δυνατότητα επιβολής αυστηρότερων μονομερών ρυθμίσεων.

4.2.7. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στη λογική της αειφορίας

Αν το πλέγμα αυτό αρχών και ρυθμίσεων δημιούργησε ήδη τις προϋποθέσεις μιας ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής παρέμβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια της Συνθήκης του Μάαστριχ, η διαπραγμάτευση της Συνθήκης του Άμστερνταμ προχώρησε ακόμη περισσότερο την μετάφραση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας και μέριμνας σε νομικές αρχές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Έτσι, στο προοίμιο που θεσπίζει τις θεμελιώδεις αρχές δραστηριοποίησης της Ένωσης αλλά και στην απαρίθμηση των βασικών της στόχων, η προώθηση της οικονομικής και κοινής προόδου ορίζεται ότι πρέπει να λαμβάνει υπόψη την "αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης", ή πάλι "την ισόρροπη και αειφόρο ανάπτυξη". Ήδη το 1993 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είχε ψηφίσει το Πέμπτο Πρόγραμμα Δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος με τίτλο "Στόχος η αειφορία". Από τότε κεντρική θέση στη νέα αντίληψη της περιβαλλοντικής πολιτικής κατέχει η έννοια της αειφορίας ή της αειφόρου ανάπτυξης (της ανάπτυξης δηλαδή που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την επιβίωση ή ισορροπία των μελλοντικών γενεών).

Ταυτόχρονα, ολοκληρώνοντας μια πορεία που ξεκίνησε από την Ευρωπαϊκή Πράξη και την Συνθήκη του Μάαστριχ, η Συνθήκη του Άμστερνταμ προέβλεψε ότι οι

αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας οφείλουν να ενταχθούν σε όλες τις κοινοτικές πολιτικές, ενόψει ακριβώς της επίτευξης της αειφόρου ανάπτυξης: η έννοια της αειφορίας, της διατηρήσιμης δηλαδή ανάπτυξης, αναδεικνύεται σε κεντρική έννοια για το κοινοτικό σύστημα. Σε αναγνώριση αυτής της αρχής η Επιτροπή δεσμεύτηκε στο Άμστερνταμ ότι, οσάκις υποβάλλει προτάσεις που μπορεί να έχουν περιβαλλοντικές συνέπειες, θα εκπονεί μελέτες με τις οποίες θα εκτιμούνται οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προτεινόμενων μέτρων.

Η αναφορά στην βιώσιμη/διατηρήσιμη ανάπτυξη ήταν μια από τις προτάσεις - αιτήματα που είχε υποβάλει στα πλαίσια της διαδικασίας της Διακυβερνητικής του Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Έκθεση Dury/Maij-Weggen, ψήφισμα της 13/6/1996). Το ίδιο συνέβη και με την πρόταση για ένταξη της προστασίας του περιβάλλοντος στο σύνολο των κοινοτικών πολιτικών και στόχων. Την ικανοποίηση για την υιοθέτηση αυτών των προτάσεων του Κοινοβουλίου, καθώς και την σαφέστερη δυνατότητα να εισάγουν τα Κράτη μέλη που το επιθυμούν αυστηρότερες περιβαλλοντικές προδιαγραφές, εξέφρασε η Έκθεση De Vigo/Τσάτσου, της 5/11/1997 που απετίμησε την Συνθήκη του Άμστερνταμ.

5. ΚΕΚΤΗΜΕΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

5.1. Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ

Το ενδιαφέρον του κοινοτικού νομοθέτη για το φαινόμενο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης εκδηλώθηκε σε αρκετή έκταση, καθώς οι κυριότερες πηγές της - αυτοκίνητα και γενικά τομέας των μεταφορών, βιομηχανικές εγκαταστάσεις και μονάδες παραγωγής ενέργειας - υπάγονται υπό διάφορες έννοιες στην ρυθμιστική αρμοδιότητα της Ε.Ε., συνάμα όμως ευαισθητοποίησαν από σχετικά νωρίς την κοινή γνώμη.

5.1.1. Η αμόλυβδη βενζίνη

Μια από τις σημαντικές κοινοτικές πρωτοβουλίες στα θέματα περιβάλλοντος ήταν η ψήφιση το 1985 της οδηγίας 85/210/ΕΟΚ με την οποία εισήχθη υποχρεωτικά η αμόλυβδη βενζίνη (με μεταβατική περίοδο μέχρι τον Οκτώβριο του 1989) με παράλληλη θεσμοθέτηση της μείωσης της περιεκτικότητας της απλής βενζίνης σε μόλυβδο από 0,4 gr/l σε 0,15 gr/l. Μολονότι η τάση προς την κατάργηση των παραδοσιακών αντικροτικών, των μολυβδούχων ενώσεων, είχε αρχίσει από πολύ νωρίτερα π.χ. στις ΗΠΑ, το γεγονός ότι η ρύθμιση αυτή προωθήθηκε με περιορισμένη προσπάθεια σε ένα ευρείας απήχησης ζήτημα που αφορούσε ταυτόχρονα την αυτοκινητοβιομηχανία και τον κλάδο πετρελαιοειδών είχε καταγραφεί ως δείγμα της δυναμικής του θέματος του περιβάλλοντος.

Λίγο αργότερα, το 1987, δόθηκε το δικαίωμα πλήρους απαγόρευσης της χρήσης της απλής βενζίνης: την διάταξη αξιοποίησαν η Γερμανία, η Σουηδία, η Αυστρία, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο. Σε άλλες χώρες - όπως η Μεγάλη Βρετανία, η Δανία,

η Ολλανδία και η Ελλάδα - φορολογικά κίνητρα / διαφοροποιημένη τιμή της βενζίνης έστρεψαν την κατανάλωση προς την αμόλυβδη βενζίνη.

5.1.2. Τα όρια στις εκπομπές των αυτοκινήτων

Με την ακόμη παλαιότερη οδηγία 70/22/ΕΟΚ είχαν θεσπισθεί όρια για τις εκπομπές ρύπων από τα αυτοκίνητα: τα αποδεκτά επιτρεπτά όρια αναπροσαρμόζονται κάθε τόσο για να προσαρμόζονται στην τεχνική πρόοδο. Διαφορετικά όρια έχουν θεσπισθεί για βενζινοκινητήρες, διαφορετικά για πετρελαιοκινητήρες, διαφορετικά για τα επιβατηγά αυτοκίνητα μέχρι 2,5 τόνων, διαφορετικά για τα ελαφρά οχήματα μεταφοράς άνω των 6 ατόμων και διαφορετικά για τα φορτηγά.

Οι εκπομπές ρύπων που ρυθμίζονται είναι το CO (μονοξείδιο άνθρακος) και το HC+NOx (υδρογονάνθρακες και οξείδια του αζώτου), καθώς και τα αιωρούμενα σωματίδια. Κατά την τελευταία προσαρμογή των τιμών αυτών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είχε ζητήσει, ιδιαίτερα προκειμένου περί των υδραγανανθράκων και των οξειδίων του αζώτου, να υπάρξουν αυστηρότερες τιμές.

5.1.3. Το πρόγραμμα Auto-Oil

Προκειμένου να εξασφαλίσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στο θέμα της ποιότητας των καυσίμων, η Επιτροπή κατάρτισε σε συνεννόηση και συνεργασία με την αυτοκινητοβιομηχανία και την βιομηχανία πετρελαιοειδών ένα πρόγραμμα/πλέγμα μέτρων για την ποιότητα των βενζινών και του ντίζελ, μέτρα κατά της ατμοσφαιρικής ρύπανσης των οχημάτων και τροποποίηση/προσαρμογή των ανώτατων ορίων επιτρεπομένων εκπομπών. Σε όλη τη διάρκεια συζήτησης του Προγράμματος Auto-Oil, από τις δημόσιες ακροάσεις που οργάνωσε μέχρι την ίδια την κοινοβουλευτική διαδικασία (Εισήγηση Hautela στην Επιτροπή Περιβάλλοντος,

της 4ης Φεβρουαρίου 1998), το Κοινοβούλιο προσπάθησε να εισαγάγει στην "υψηλής πίεσης" αυτή συζήτηση στοιχεία όπως:

- η αντικατάσταση της αναφοράς των αρχικών σχεδίων στο κόστος των παρεμβάσεων με αναφορά στην τήρηση κριτηρίων κόστους-ωφελείας
- η υπενθύμιση ότι τελικά το κόστος θα το φέρει ο καταναλωτής και ο φορολογούμενος, οπότε η μέτρηση του κόστους από την μη-δράση (και της ωφέλειας από τη δράση για βελτίωση των καυσίμων) πρέπει να ενσωματώσει π.χ. το κόστος ή την εξοικονόμηση των συστημάτων υγείας
- η επισήμανση των δυνατοτήτων βελτίωσης των καυσίμων με τεχνικές μεθόδους όπως η χρήση οξυγονωμένων ενώσεων.

5.1.4. Εκπομπές από ακίνητες πηγές

Η αύξηση της συνειδητοποίησης των κινδύνων από το φαινόμενο του θερμοκηπίου - λόγω της αύξησης του CO₂ (διοξειδίου του άνθρακος), των φθοροχλωρανθράκων (FCKW) και του μεθανίου στην ατμόσφαιρα - τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε πλανητικό επίπεδο, οδήγησε στην εντεινόμενη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις διεθνείς προσπάθειες αντιμετώπισης του θέματος ιδίως στη δεκαετία του '90. Αντίστοιχα, η ευαισθητοποίηση ειδικά στις κεντρικές περιφέρειες της Ευρώπης από το φαινόμενο της όξινης βροχής επέτρεψε μέτρα μείωσης του διοξειδίου του θείου από τα τέλη της δεκαετίας του '80.

Βασικές πηγές αυτών των μορφών ρύπανσης είναι αφενός η βιομηχανία και αφετέρου οι βαριές εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας (στο μεθάνιο ρόλο παίζει και η γεωργία, στα οξείδια του αζώτου και οι οικιακές εγκαταστάσεις θέρμανσης).

Από την εποχή της διαπραγμάτευσης του Πρωτοκόλλου του Μόντρεαλ μέχρι τις Διασκέψεις του Ρίο και πιο πρόσφατα του Κυότο, η Κοινότητα προσήλθε

συστηματικά στα διεθνή fora και ανέλαβε υποχρεώσεις που μεταφράστηκαν στη συνέχεια σε εσωτερικές ρυθμίσεις: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενθάρρυνε την πρακτική αυτή, και για περιβαλλοντικούς λόγους και για λόγους διεθνούς εικόνας της Ένωσης. Έτσι η Κοινότητα εισήγαγε περιορισμούς το 1994 στις ουσίες που οδηγούν σε καταστροφή του στρώματος του όζοντος, ενώ προκειμένου περί των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος δεσμεύθηκε να σταθεροποιήσει τις τιμές το 2000 σε επίπεδο 1990 και να τις μειώσει έως το 2005 ή το 2010. Αντίστοιχα για το CO₂ είχε ταχθεί στόχος μείωσης κατά 73% μέχρι το 2000, για το NO_x κατά 40% έως το 1998.

Στην 5ετία 1990-94 οι εκπομπές CO₂ σημείωσαν μείωση κατά 2,7% στην Ε.Ε. των 15 - αυτός όμως ο μέσος όρος κρύβει μειώσεις 5% στην Γαλλία ή την Μεγάλη Βρετανία και 9,8% στην Γερμανία και αυξήσεις 9,5% στην Ισπανία, 14% στην Πορτογαλία ή την Φινλανδία, σχεδόν 19% στην Δανία (στην Ελλάδα: αύξηση 6,7%).

5.2. Η ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Η γεωγραφική δομή της Ευρώπης των Δεκαπέντε καθιστά μεγάλο μέρος της άμεσα ευαίσθητο στην ρύπανση των θαλασσών, ενώ παράλληλα η ύπαρξη ποταμών και λιμνών σε αρκετές περιοχές και η χρήση των υπόγειων υδάτων για την ύδρευση (75% σε κοινοτικό επίπεδο, 88% στην Ιταλία, 98% στην Δανία) αυξάνουν την ποικιλία προβλημάτων της ρύπανσης των υδάτων.

5.2.1. Η προστασία των θαλασσών

Στη διάρκεια της δεκαετίας του '70 συνήφθησαν διάφορες συμβάσεις για τον περιορισμό της άμεσης ρύπανσης των θαλασσών (απόρριψη στην θάλασσα, πόντιση αποβλήτων, ατυχήματα πετρελαιοφόρων). Η Κοινότητα συμμετέχει στην Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Μεσόγειο, στην Σύμβαση της Βαρσοβίας για την Βαλτική, στις Συμβάσεις της Βόννης και της Χάγης για την Βόρεια Θάλασσα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενθάρρυνε αυτήν την συμμετοχή και με συζητήσεις ή ψηφίσματά του τοποθετήθηκε κριτικά σχετικά με τα κενά των σχετικών συστημάτων προστασίας.

Σε ένα άλλο επίπεδο, η πρωτοβουλία των "Γαλάζιων Σημαιών" που προώθησε η Επιτροπή με το Ίδρυμα για την Περιβαλλοντική Αγωγή στην Ευρώπη και που λειτουργεί από το 1987 (μέρος των δράσεων του Ευρωπαϊκού Έτους Περιβάλλοντος) οδήγησε και σε συνειδητοποίηση του προβλήματος της ρύπανσης των ακτών και σε σχετική βελτίωση της κατάστασης.

5.2.2. Ποτάμια και λίμνες

Γενικής στόχευσης νομικά κείμενα, όπως η γενική οδηγία για τους υδάτινους πόρους (76/464/ΕΟΚ), η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (91/291/ΕΟΚ) και οι οδηγίες για τα πόσιμα ύδατα (75/440/ΕΟΚ) και για την ποιότητα των υδάτων για ανθρώπινη κατανάλωση (80/68/ΕΟΚ) βρίσκουν εφαρμογή σχετικά με το επιφανειακά ύδατα. Η σταδιακή εφαρμογή των συστημάτων προστασίας έφερε αισθητά αποτελέσματα σε αρκετές περιπτώσεις ποταμιών και λιμνών.

5.2.3. Τα υπόγεια ύδατα

Η ίδια σειρά κοινοτικών πράξεων βρίσκει εφαρμογή και προκειμένου περί των υπογείων υδάτων, όπου υπήρξε μέχρι στιγμής επιτυχία στην καταπολέμηση των εντοπισμένων πηγών ρύπανσης, αλλά συνεχίζει να επιβαρύνεται η κατάσταση των διάχυτων μορφών ρύπανσης (π.χ. από την χρήση λιπασμάτων φωτοφαρμάκων στην γεωργία) και των συσσωρευμένων επί δεκαετίες ρύπων που σε πολλές περιπτώσεις δεν έχουν φθάσει ακόμη στον υδροφόρο ορίζοντα.

Τα τελευταία χρόνια η Επιτροπή, με την στήριξη και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προωθεί συνολικό πρόγραμμα δράσης για ολοκληρωμένο σχεδιασμό και διαχείριση των υδάτων, με τα δεδομένα μέτρα απαγόρευσης να συνδυάζονται με περιορισμούς στην υδροληψία, την παροχή κινήτρων και την θέσπιση αποθαρρύνσεων και τον συντονισμό της πολιτικής των Κρατών μελών και της Ένωσης στο ζήτημα αυτό.

5.3. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Το γεγονός ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση των Δεκαπέντε παράγονται κάθε χρόνο άνω των 2 δισεκατομμυρίων τόνων αποβλήτων (από τα οποία 30 εκατομμύρια αποτελούν επικίνδυνα απόβλητα) αρκεί για να δείξει την έκταση του προβλήματος. Κατά μέσο όρο 68,7% των οικιακών απορριμμάτων σήμερα εναποτίθενται στο έδαφος, 17,7% καίγονται, 5% γίνονται λίπασμα ενώ για 8,6% εφαρμόζονται άλλες μέθοδοι όπως της ανακύκλωσης. Σε ένα εν πολλοίς πυκνοκατοικημένο χώρο, με πολλές εντατικές χρήσεις της γης και μείζονα αστικά συγκροτήματα, η κατάσταση που δημιουργείται δεν είναι αδικαιολόγητο να χαρακτηριστεί - όπως έκανε η Έκθεση Collins της 30/11/1998 - εκρηκτική.

5.3.1. Το πλέγμα διατάξεων για τα απόβλητα

Ήδη με την οδηγία 75/442/ΕΟΚ είχαν ορισθεί οι βασικές αρχές συλλογής, εξουδετέρωσης, επαναχρησιμοποίησης και επεξεργασίας των αποβλήτων. Το ειδικότερο αλλά αυξανόμενης επικαιρότητας ζήτημα των επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων αντιμετωπίζεται με την οδηγία 91/692/ΕΟΚ, ενώ ειδικότερες ρυθμίσεις καλύπτουν θέματα όπως η απόρριψη των καμένων ορυκτελαίων, ο χειρισμός των μπαταριών και συσσωρευτών (το θέμα αυτό προσεγγίστηκε με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), η χρήση λάσπης καθαρισμού λυμάτων στη γεωργία.

Ο πολλαπλασιασμός των εγκαταστάσεων καύσης των οικιακών απορριμμάτων οδήγησε στη θέσπιση κανόνων για την αποφυγή και μείωση της ρύπανσης του αέρα από την λειτουργία παρόμοιων εγκαταστάσεων, με όρια εκπομπής για τα διάφορα επικίνδυνα συστατικά. Άλλο πλαίσιο ρυθμίζει αυστηρότερα την καύση των επικίνδυνων αποβλήτων.

Μετά την τραγωδία του Σεβέζο, με την οδηγία 84/831/ΕΟΚ θεσπίστηκε καθεστώς επιτήρησης και ελέγχου των διασυνοριακών μεταφορών επικίνδυνων αποβλήτων. Το ίδιο θέμα για τις πέραν των συνόρων της Κοινότητας μεταφορές αποβλήτων ρυθμίστηκε βάσει των υποχρεώσεων που ανέλαβε η Κοινότητα βάσει της Σύμβασης της Βασιλείας, ενώ ρυθμίσεις παρόμοιας στόχευσης προέκυψαν και στο πλαίσιο της Συνθήκης Λομέ (με τις χώρες Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού).

5.3.2. Η υγειονομική ταφή των απορριμμάτων

Σε αληθινά νομοθετικό σήριαλ έχει εξελιχθεί η υπόθεση της λεγόμενης υγειονομικής ταφής. Η Επιτροπή είχε υποβάλει το 1991 πρόταση οδηγίας που στην συνέχεια

υπέστη διάφορες τροποποιήσεις αλλά στην συζήτηση σε δεύτερη ανάγνωση ενώπιον του Κοινοβουλίου το 1996 υπήρξαν τόσο αρνητικές κρίσεις και τόσες παρεμβάσεις στην κοινή θέση του Συμβουλίου (Εισήγηση David Bowe, της 2ας Μαΐου 1996) ώστε η Επιτροπή απέσυρε την πρότασή της. Το Συμβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να υποβάλει νέα πρόταση, το Κοινοβούλιο με Ψήφισμα της 9ης Νοεμβρίου 1996 άσκησε κριτική γιατί η νέα πρόταση βράδυνε να υποβληθεί.

Στην συζήτηση νέας πρότασης της Επιτροπής στο Κοινοβούλιο (Εκθεση Jackson) της 30ης Ιανουαρίου 1998 τα προβλήματα δεν δείχνουν να έχουν απομακρυνθεί: το Κοινοβούλιο δείχνεται κριτικό και σε τεχνικές επιλογές, και σε οικονομικές εκτιμήσεις. (Εν τω μεταξύ η υγειονομική ταφή δεν παύει να ευρύνεται ως πρακτική, με ασύμβατες μεταξύ τους εθνικές ρυθμίσεις να εφαρμόζονται. Σε αύξηση βρίσκεται και ο "τουρισμός αποβλήτων" δηλαδή η εξαγωγή απορριμμάτων σε φτωχότερες ή/και πιο ελαστικών ρυθμίσεων χώρες).

5.3.3. Η λογική της πρόληψης: η περίπτωση των συσκευασιών

Με αντικείμενο την κατά προτεραιότητα αποφυγή της δημιουργίας απορριμμάτων, και ύστερα την ενθάρρυνση της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, η οδηγία 94/62/EK έθεσε στόχο στα Κρατη μέλη να αξιοποιούν (μετά από 5ετές διάστημα προσαρμογής) μεταξύ 50% και 65% του όγκου των απορριμμάτων συσκευασίας και να ανακυκλώνουν μεταξύ 25% και 45% του συνολικού όγκου των απορριμμάτων (και πάντως 15% κάθε συσκευασίας). Παρεκκλίσεις δόθηκαν σε Ελλάδα, Ιρλανδία και Πορτογαλία.

5.4. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ - Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ

Οι τομείς που ενδεικτικά είδαμε έως εδώ προσελκύουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ε.Ε. Αυτό δεν σημαίνει ότι θέματα όπως η καταπολέμηση του θορύβου δεν έχουν προκαλέσει ρυθμίσεις (πράγμα άλλωστε λογικό καθώς οι προδιαγραφές των μηχανημάτων και συσκευών που παράγουν θόρυβο ανήκουν στην λογική της ενιαίας εσωτερικής αγοράς.). Ούτε ότι η προστασία της φύσης, η διαφύλαξη των πουλιών ή των άγριων ζώων, ή η μοίρα των ζώων γενικότερα, δεν προσελκύει την μέριμνα της κοινής γνώμης (δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι η παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία διαπραγμάτευσης της Συνθήκης του Μάαστριχ επέμεινε π.χ. σε ειδικό πρωτόκολλο για την μεταχείριση των ζώων - ειδική μνεία στην Έκθεση De Vigo/Τσάτσου της 5/11/1997)

Στην προσπάθεια όμως της Ένωσης να διαμορφωθεί μια συνεκτική και ολοκληρωμένη περιβαλλοντική πολιτική συγκεντρώνονται κάθε είδους μέσα και παρεμβάσεις. Στόχος - που δέχθηκε και η Συνθήκη, άλλωστε - είναι να υπάρχει η περιβαλλοντική διάσταση σε όλες τις πολιτικές της Ένωσης.

5.4.1. Το σύστημα ελέγχου των περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Σημαντικό μέσο για την εφαρμογή των αρχών της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής είναι το σύστημα που διαμορφώθηκε για τον έλεγχο επιπτώσεων στο περιβάλλον. Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ περιέχει τη συστηματική διαδικασία για τον έλεγχο πιθανών περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων που θα έχουν μεμονωμένα προγράμματα και σχέδια, και περιλαμβάνει επίσης την υποχρέωση για συμμετοχή

του κοινού στον έλεγχο αυτό. Η Επιτροπή έχει υποβάλει πρόταση σχετικά με το διασυνοριακό χαρακτήρα του ελέγχου περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Σύμβαση Espoo). Η πρόταση αυτή προβλέπει τη διασυνοριακή συμμετοχή του κοινού στην κατασκευή ορισμένων εγκαταστάσεων, π.χ. σταθμών παραγωγής ενέργειας και εγκαταστάσεων για τη θερμική επεξεργασία ειδικών απορριμμάτων ή για την αποψίλωση μεγάλων επιφανειών. Φροντίζει επιπλέον η Επιτροπή στα έργα που χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία να εξασφαλίζεται η τήρηση του κανόνα μελέτης και διαβούλευσης για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Η Επιτροπή έχει εξάλλου προωθήσει σύστημα που περιλαμβάνει ολοκληρωμένο σχέδιο αποφυγής της βιομηχανικής ρύπανσης του περιβάλλοντος. Προκειμένου να αποτραπεί η μετατόπιση της ρύπανσης από τον ένα χώρο στον άλλο, καθορίζεται μια ολοκληρωμένη διαδικασία έγκρισης με την συμμετοχή του κοινού, η οποία είναι απαραίτητη για την κατασκευή βιομηχανικών μονάδων που ρυπαίνουν σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον αλλά και για τις ήδη υφιστάμενες μονάδες.

5.4.2. Η εξασφάλιση της συνεργασίας των παραγωγών

Μόνο μέτρα απαγόρευσης, καθορισμός ορίων και θέσπιση διαδικασιών δεν μπορεί να εξασφαλίσουν περιβαλλοντική δραστηριοποίηση. Αναγνωρίζεται γενικότερα ότι χρειάζεται συστράτευση και της ίδιας της παραγωγικής μηχανής. Προς τούτο, ήδη το 1992 ψηφίστηκε Κανονισμός που εισάγει κοινοτικό σύστημα για την έκδοση ειδικού περιβαλλοντικού σήματος.

Σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό ο παραγωγός ή ο πρώτος εισαγωγέας ενός προϊόντος, ζητά έκδοση περιβαλλοντικής σήμανσης στην αρμόδια υπηρεσία του κράτους μέλους στο οποίο έχει παραχθεί το προϊόν, ή διατέθηκε για πρώτη φορά στην αγορά ή εισήχθη ώστε να έχει ένα στοιχείο περιβαλλοντικής ποιότητας γι' αυτό. Η εν λόγω αρμόδια υπηρεσία αξιολογεί το προϊόν βάσει των αρχών που

περιέχονται στον Κανονισμό και σύμφωνα με τα συγκεκριμένα κριτήρια που ισχύουν.

Κυρίως όμως, με Κανονισμό του 1993, με βάση την προαιρετική συμμετοχή βιομηχανικών επιχειρήσεων σε ένα κοινοτικό σύστημα οικολογικού/ περιβαλλοντικού ελέγχου, δημιουργήθηκε μια νέα προσέγγιση. Με την εισαγωγή βελτιώσεων περιβαλλοντικού/διαχειριστικού χαρακτήρα, η προσέγγιση αυτή αναμένεται να έχει αποτελέσματα στον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος με μοχλό τις επιχειρήσεις. Επιχειρήσεις οι οποίες πέραν της συμμορφώσεώς τους με την τρέχουσα νομοθεσία εκτελούν ένα καθήκον συνεχούς βελτίωσης της περιβαλλοντικής προστασίας, μπορούν να προσελκύσουν την προσοχή στην προηγμένη προστασία του περιβάλλοντός τους, χρησιμοποιώντας ένα ειδικό περιβαλλοντικό σήμα της Ε.Ε. Ο σχετικός κανονισμός καθορίζει απαιτήσεις για τη δημιουργία περιβαλλοντικών διαχειριστικών συστημάτων και για την διεξαγωγή οικολογικών ελέγχων. Ορίζει επίσης ότι η περιβαλλοντική δήλωση που θα κατατίθεται από την επιχείρηση, θα επικυρώνεται από ανεξάρτητο περιβαλλοντικό ελεγκτή. Στόχος είναι να "εσωτερικευθεί" η προστασία του περιβάλλοντος ως τμήμα των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και να καταδειχθεί ότι ο φιλοπεριβαλλοντικός τρόπος παραγωγής οδηγεί τελικά σε μείωση του κόστους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει στηρίξει αυτή την προσέγγιση στη διαμόρφωσή της.

5.4.3. Η χρηματοδοτική διάσταση

Για την στήριξη περιβαλλοντικών δράσεων διατίθεται ως χρηματοδοτικό μέσο το πρόγραμμα LIFE. Στην παρούσα εκδοχή το LIFE-II είχε κονδύλι 450 εκατ.ECU για την τετραετία μέχρι το 1999: το ύψος της χρηματοδότησης δεν επέτρεπε παρά στήριξη πιλοτικών ενεργειών και προγραμμάτων επίδειξης, παράλληλα με

ορισμένες δράσεις ενίσχυσης σε γειτονικές περιοχές με την κοινοτική Ευρώπη (Μεσόγειος, Βαλτική).

Περιβαλλοντικούς στόχους εξυπηρετεί και σειρά προγραμμάτων του ενεργειακού τομέα: ALTENER για τις εναλλακτικές μορφές ενέργειας (40 εκατ. ECU στην περίοδο 1993-97), SAVE-II για την εξοικονόμηση ενέργειας (45 εκατ. ECU για το 1996-2000) καθώς και ειδικές δράσεις του THERMIE. Προπαντός όμως, την ενίσχυση περιβαλλοντικών παρεμβάσεων έχει περιλάβει το Ταμείο Συνοχής (δικαιούχοι: Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ιρλανδία) με πολύ μεγαλύτερες δυνατότητες κινητοποίησης πόρων. Αντίστοιχα, η περιβαλλοντική διάσταση είναι παρούσα στις διαδικασίες της διεύρυνσης, με τα προγράμματα PHARE, DISAE και TAIEX να συνεισφέρουν πόρους.

Στο άλλο σκέλος της εξίσωσης, μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εσσεν συζητείται διεξοδικά στην Ε.Ε. το ενδεχόμενο επιβολής "ενεργειακού φόρου" ή "οικολογικού φόρου". Το θέμα έχει προξενήσει έντονες συζητήσεις σε Κράτη μέλη όπως η Γερμανία ή οι Σκανδιναβικές χώρες.

Στόχος του φόρου είναι η λελογισμένη κατανάλωση της ενέργειας και η περιστολή των αερίων που συμβάλλουν στη δημιουργία του φαινομένου του θερμοκηπίου.

Αν τελικά ο φόρος - που έχει βρει στήριξη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά έχει προξενήσει και διαμάχες - επιβληθεί υπό κάποια μορφή, θα είναι ενδεχομένως το βαρύτερο περιβαλλοντικό μέτρο που θα έχει ληφθεί στο πλαίσιο της Ένωσης σε όλη την ιστορία της περιβαλλοντικής της πολιτικής.

5.4.4. Μια θεσμική διάσταση - Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος αποτελεί κεντρικό όργανο της Κοινότητας που:

- παρέχει στην ίδια, στα Κράτη μέλη και σε τρίτες χώρες που το επιθυμούν, τις αναγκαίες αντικειμενικές πληροφορίες για την κατάρτιση και εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος.
- παρέχει ειδικότερα πληροφορίες τεχνικής, επιστημονικής και οικονομικής φύσης που θα χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό, την προπαρασκευή και την αξιολόγηση των μέτρων και της νομοθεσίας στον τομέα του περιβάλλοντος.
- αναπτύσσει τεχνικές πρόβλεψης που θα επιτρέπουν να λαμβάνονται εγκαίρως τα κατάλληλα προληπτικά μέτρα.
- προωθεί την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών περιβαλλοντικών πληροφοριών στα διεθνή προγράμματα για το περιβάλλον, όπως για παράδειγμα αυτά του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και των ειδικών του οργάνων.
- Έδρα του Οργανισμού είναι η Κοπεγχάγη. Η λειτουργία του ξεκίνησε τυπικά το 1994, αλλά η ουσιαστική του δραστηριοποίηση άρχισε. Στα πλαίσιά του διαμορφώνεται το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών για το Περιβάλλον.

6. ΤΟ ΈΚΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ

Καθορισμός των προτεραιοτήτων και των αντικειμενικών στόχων της περιβαλλοντικής πολιτικής της Κοινότητας μέχρι το έτος 2010 και μετέπειτα, καθώς και αναλυτική απαρίθμηση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν για να συμβάλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών της 24ης Ιανουαρίου 2001 σχετικά με το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον "Το περιβάλλον κατά το έτος 2010: το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή.

Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζεται το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον με τον τίτλο "Το περιβάλλον κατά το έτος 2010: το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή", το οποίο θα καλύψει τη χρονική περίοδο από την 1η Ιανουαρίου 2001 έως τις 31 Δεκεμβρίου του 2010. Το πρόγραμμα αυτό εμπνέεται από το πέμπτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον, το οποίο κάλυψε τη χρονική περίοδο 1992-2000 και από την αντίστοιχη απόφαση σχετικά με την επανεξέτασή του.

6.1. Η ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Στην παρούσα ανακοίνωση επισημαίνεται ότι για να αντιμετωπιστούν τα σημερινά περιβαλλοντικά προβλήματα, θα χρειασθεί να υπερκερασθεί η αυστηρά νομοθετική στρατηγική, για να τεθεί σε εφαρμογή μία στρατηγική προσέγγιση. Η προσέγγιση αυτή οφείλει να εκμεταλλευθεί τους ποικιλόμορφους λειτουργικούς μηχανισμούς και μέτρα για να επηρεασθεί η διαδικασία λήψεως των αποφάσεων στους

επιχειρηματικούς κύκλους, αλλά και στο χώρο των καταναλωτών, της πολιτικής και των πολιτών. Με την ανακοίνωση προτείνεται να ακολουθηθούν πέντε πρωταρχικοί άξονες λήψης στρατηγικών μέτρων: η βελτίωση της υλοποίησης της ισχύουσας νομοθεσίας, η ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στις άλλες πολιτικές, η συνεργασία με τις δυνάμεις της αγοράς, η εμπλοκή και η τροποποίηση της συμπεριφοράς των πολιτών και ο συνυπολογισμός του περιβάλλοντος στις σχετικές αποφάσεις που αφορούν τη χωροταξική διαρρύθμιση και διαχείριση. Για καθένα από τους άξονες αυτούς προτείνεται η ανάληψη ειδικών δράσεων.

Για να βελτιωθεί η εφαρμογή των νομοθετικών μέτρων, ενδείκνυται η ανάληψη των εξής ειδικών δράσεων:

- Η υποστήριξη του δικτύου IMPEL (EN) και η επέκτασή του στις υποψήφιες για προσχώρηση χώρες.
- Η προετοιμασία εκθέσεων σχετικά με την έμπρακτη εφαρμογή των διατάξεων του περιβαλλοντικού δικαίου.
- Η γνωστοποίηση των αξιολογότερων ή και των μετριοτέρων αποτελεσμάτων από την υλοποίηση των ρυθμίσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Η βελτίωση των προτύπων περιβαλλοντικής επιθεώρησης.
- Η καταπολέμηση της περιβαλλοντικής εγκληματικότητας.
- Η διασφάλιση της έμπρακτης εφαρμογής με την προσφυγή σε συγκεκριμένα μέτρα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου.

Για να ενσωματωθεί το περιβάλλον στις άλλες πολιτικές, η ανακοίνωση προτείνει:

τη δημιουργία συμπληρωματικών μηχανισμών ενσωμάτωσης την έμπρακτη εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης που αφορούν την ενσωμάτωση των

διατάξεων την επεξεργασία δεικτών για να ελέγχεται η διαδικασία της ενσωμάτωσης.

Η συνεργασία με τις δυνάμεις της αγοράς θα μπορούσε να συντελείται με επίκεντρο τα εξής σημεία:

- τη διευρυμένη εφαρμογή του κοινοτικού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και ελέγχου (EMAS)
- την παρότρυνση των επιχειρήσεων να δημοσιεύουν τις επιδόσεις τους και να σέβονται τις συγκεκριμένες απαιτήσεις οι οποίες ισχύουν στον τομέα του περιβάλλοντος
- τη θέσπιση συστημάτων αντισταθμιστικής αποζημίωσης για τις επιχειρήσεις οι οποίες σέβονται το περιβάλλον
- την ενθάρρυνση της σύναψης προαιρετικών συμφωνιών
- την κατάρτιση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων
- την προώθηση της χρήσης και της αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των οικολογικών σημάτων
- την προαγωγή μιας πολιτικής δημοσίων αγορών η οποία θα σέβεται το περιβάλλον
- τη θέσπιση των συγκεκριμένων νομοθετικών διατάξεων σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη .

Για να βοηθηθεί η συμμετοχή των πολιτών και να τροποποιηθεί η συμπεριφορά τους, υποδεικνύεται η ανάληψη των εξής δράσεων:

η παροχή υποστήριξης στους πολίτες για να προσμετρούν και να βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις η παροχή σε αυτούς περισσότερων ποιοτικών πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον.

Για να ληφθεί υπόψη το περιβάλλον κατά τη χωροταξική διαρρύθμιση και διαχείριση, προτείνεται η ανάληψη των εξής δράσεων:

- η δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης για τη σημασία που έχει η ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στη χωροταξική διαχείριση και διαρρύθμιση
- η βελτίωση της έμπρακτης εφαρμογής των διατάξεων της οδηγίας σχετικά με την αξιολόγηση των επιπτώσεων για το περιβάλλον
- η διάδοση των βέλτιστων πρακτικών και η προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών σχετικά με τον βιώσιμο προγραμματισμό, συμπεριλαμβανομένου του προγραμματισμού στις αστικές περιοχές
- η ενσωμάτωση του βιώσιμου προγραμματισμού στην κοινοτική περιφερειακή πολιτική
- η τόνωση των αγρό - περιβαλλοντικών μέτρων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής.
- η δημιουργία συνεταιρικών σχέσεων για τη βιώσιμη διαχείριση του τουρισμού.

Στο επίκεντρο του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον βρίσκονται τέσσερις πρωταρχικοί τομείς δράσεις: οι κλιματικές μεταβολές, η βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και η υγεία καθώς και η βιώσιμη διαχείριση των πόρων και των αποβλήτων.

6.2. ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ

Ο επιδιωκόμενος στόχος στον τομέα αυτό είναι η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου σε επίπεδο που δεν θα προκαλεί τεχνητές μεταβολές του κλίματος στη γη.

Ο βραχυπρόθεσμος στόχος που επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί στόχοι του πρωτοκόλλου του Κιότο , με άλλα λόγια δηλαδή από σήμερα μέχρι το χρονικό ορίζοντα του 2008 - 2012 να μειωθούν κατά 8% οι εκπομπές αερίων τύπου θερμοκηπίου σε συνάρτηση με τα επίπεδα του 1990. Περισσότερο μακροπρόθεσμα, από σήμερα μέχρι το έτος 2020, θα πρέπει οι εκπομπές αυτές να μειωθούν κατά ποσοστό 20 έως 40%, με την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής διεθνούς συμφωνίας.

Οι προσπάθειες της Κοινότητας για την αντιμετώπιση των ζεόντων προβλημάτων που προκαλούνται από τις κλιματικές αλλαγές εντάσσονται σε διαφορετικές κατηγορίες μέτρων:

- ενσωμάτωση των αντικειμενικών στόχων των κλιματικών μεταβολών στις διάφορες κοινοτικές πολιτικές και ιδίως στην ενεργειακή πολιτική και στην πολιτική των μεταφορών
- μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου με τη λήψη ειδικών μέτρων για τη βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας, ευρύτερη εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προώθηση των συμφωνιών με τη βιομηχανία και εξοικονόμηση ενέργειας
- ανάπτυξη του εμπορίου εκπομπής αερίων σε πανευρωπαϊκή κλίμακα
- βελτίωση των ερευνών στον τομέα των κλιματικών μεταβολών

- βελτίωση της πληροφόρησης που παρέχεται στους πολίτες σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές
- διερεύνηση των ενεργειακών επιδοτήσεων και του συμβιβάσιμου χαρακτήρα τους με τα ζέοντα προβλήματα των κλιματικών μεταβολών
- προετοιμασία της κοινωνίας για να αντιμετωπίσει τον αντίκτυπο των κλιματικών μεταβολών.

6.3. ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Ο αντικειμενικός στόχος που επισημαίνεται από την ανακοίνωση στον τομέα αυτό είναι ο στόχος της προστασίας και αποκατάστασης των υποδομών και του τρόπου λειτουργίας των φυσικών συστημάτων, θέτοντας πέρας στον απορφανισμό της βιοποικιλότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι δράσεις που προτείνεται να αναληφθούν για την επίτευξη του στόχου αυτού είναι οι ακόλουθες:

- η έμπρακτη εφαρμογή των διατάξεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ιδίως στους τομείς των υδάτινων πόρων και του αέρα
- η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας Seveso II
- ο συντονισμός από την Κοινότητα των μέτρων που λαμβάνονται από τα κράτη μέλη συνεπεία της επέλευσης ατυχημάτων και φυσικών καταστροφών
- η μελέτη της προστασίας των ζώων και των φυτών από τις ιοντίζουσες ακτινοβολίες
- η προστασία, διαφύλαξη και αποκατάσταση του τοπίου
- η προστασία και προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης των δασών

- η συγκρότηση της κοινοτικής στρατηγική για την προστασία των εδαφών
- η προστασία και αποκατάσταση των ενάλιων και παράκτιων οικοσυστημάτων και η επέκταση του δικτύου Nature 2000 στα συστήματα αυτά
- η ενίσχυση της σήμανσης, του ελέγχου και των δυνατοτήτων ανίχνευσης των ΓΜΟ
- η ενσωμάτωση της προστασίας της φύσης και της βιοποικιλότητας στην εμπορική πολιτική και στην πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας
- η κατάρτιση προγραμμάτων περισυλλογής πληροφοριών για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας
- η υποστήριξη των ερευνητικών εργασιών στον τομέα της προστασίας της φύσης.

6.4. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

Ο επιδιωκόμενος στόχος που επισημαίνεται στην ανακοίνωση στον τομέα αυτό είναι η επίτευξη μίας περιβαλλοντικής ποιότητας που δεν θα θέτει σε κίνδυνο ούτε θα επηρεάζει αρνητικά την υγεία των προσώπων.

Στην παρούσα ανακοίνωση προτείνεται:

- ο εντοπισμός των κινδύνων που ανακύπτουν για την υγεία των προσώπων, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών και των ηλικιωμένων ατόμων και η συνακόλουθη θέσπιση των νομοθετικών διατάξεων
- η καθιέρωση προτεραιοτήτων για το περιβάλλον και την υγεία στις άλλες πολιτικές καθώς και στην αντίστοιχη νομοθεσία για τους υδάτινους πόρους, τον αέρα, τα απόβλητα και το έδαφος

- η ενίσχυση των ερευνών που διεξάγονται στους τομείς της υγείας και του περιβάλλοντος
- η συγκρότηση ενός νέου συστήματος αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων από τις χημικές ουσίες
- η απαγόρευση ή ο περιορισμός της χρήσης των πιο επικίνδυνων ζιζανιοκτόνων και η εξασφάλιση της εφαρμογής των βέλτιστων πρακτικών χρήσης τους
- η διασφάλιση της έμπρακτης εφαρμογής των νομοθετικών διατάξεων για τους υδάτινους πόρους
- η εξασφάλιση της εφαρμογής των προτύπων για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και ο καθορισμός της στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση
- η υιοθέτηση και η εφαρμογή της οδηγίας για τους θορύβους .

6.5. Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι να καταβληθεί μέριμνα, ούτως ώστε η κατανάλωση των ανανεώσιμων και των μη ανανεώσιμων πόρων να μην υπερβαίνει τα όρια που είναι σε θέση να αντέξει το περιβάλλον, διαχωρίζοντας την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων, αλλά και βελτιώνοντας την αποδοτικότητα των πόρων αυτών και μειώνοντας την παραγωγή αποβλήτων. Σε ό,τι αφορά τα απόβλητα, επιδιώκεται ο ειδικός στόχος της μείωσης της τελικής τους ποσότητας κατά ποσοστό 20% μέχρι το χρονικό ορίζοντα του 2010 και κατά ποσοστό 50% από σήμερα μέχρι το έτος 2050.

Οι εφαρμοστέες δράσεις είναι οι εξής:

- η επεξεργασία της στρατηγικής για τη βιώσιμη διαχείριση των πόρων, με καθορισμό των συγκεκριμένων προτεραιοτήτων και τη μείωση της κατανάλωσης
- η φορολόγηση της χρήσης των πόρων
- η κατάργηση των επιδοτήσεων που προωθούν την υπέρμετρη εκμετάλλευση των πόρων
- η ενσωμάτωση της βασικής αρχής της αποτελεσματικής χρήσης των πόρων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης πολιτικής των προϊόντων, των συστημάτων απονομής του οικολογικού σήματος, των συστημάτων περιβαλλοντικής αξιολόγησης και ούτω καθ' εξής
- η επεξεργασία της στρατηγικής για την ανακύκλωση των αποβλήτων
- η βελτίωση των υφιστάμενων συστημάτων διαχείρισης των αποβλήτων και η πραγματοποίηση επενδύσεων για την ποσοτική και ποιοτική πρόληψη της δημιουργίας τους
- η ενσωμάτωση της προληπτικής πολιτικής αποφυγής των αποβλήτων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων και στην κοινοτική στρατηγική που αφορά τις χημικές ουσίες.

6.6. Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΓΚΥΡΙΑ

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών σε όλους τους τομείς των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί στόχο του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον. Η πολιτική αυτή λαμβάνει υπόψη της τις προοπτικές της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προτείνει τη διεξαγωγή ευρύτατων διαβουλεύσεων με τις διοικητικές αρχές των υποψήφιων για προσχώρηση χωρών

σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ προτείνει επίσης την αποκατάσταση στενών δεσμών συνεργασίας με τις ΜΚΟ και με τις επιχειρήσεις των χωρών αυτών. Σε έντονο βαθμό ενθαρρύνεται επίσης η κατάρτιση των διεθνών συμφωνιών που αφορούν τα θέματα του περιβάλλοντος.

6.7. ΤΟ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Στο έκτο πρόγραμμα προτείνεται η εφαρμογή νέας προσέγγισης για την επεξεργασία των περιβαλλοντικών μέτρων, ούτως ώστε οι ενδιαφερόμενες πλευρές αλλά και το ευρύτερο κοινό να συμμετάσχουν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό στην επεξεργασία τους. Η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται τη διεξαγωγή ενός ευρύτατου διαλόγου και τη συμμετοχή των κύκλων της βιομηχανίας, των ΜΚΟ και των δημόσιων αρχών.

Το πρόγραμμα θα βασισθεί τόσο στις επιστημονικές και οικονομικές αναλύσεις, όσο και στους περιβαλλοντικούς δείκτες. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, η Επιτροπή θα επωμισθεί το έργο αυτό σε στενή συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΝ).

Η Επιτροπή υπέβαλε στις 24 Ιανουαρίου του 2001 την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού του κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον για το χρονικό διάστημα 2001-2010 [COM (2001) 31 τελικό COD 2001/0029 - Επίσημη Εφημερίδα C 154 E, 29.05.2001]. Με την πρόταση αυτή καθορίζεται το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Στο πρόγραμμα αυτό καθορίζονται οι αντικειμενικοί στόχοι και προτεραιότητες, οι πρωταρχικοί άξονες της στρατηγικής προσέγγισης καθώς και οι τέσσερις πρωταρχικοί τομείς δράσεις, όπως αυτοί περιγράφονται από την ανακοίνωση για το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον "Το περιβάλλον κατά το έτος 2010: το δικό μας μέλλον, η δική μας επιλογή".

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια διερεύνησης της λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα θέματα της προστασίας του περιβάλλοντος και ειδικότερα ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην χάραξη και εφαρμογή της παραπάνω πολιτικής.

Είναι προφανές ότι η Ευρωπαϊκή ένωση στην αρχή της πορείας της δεν έθετε σε σημαντική θέση τα θέματα του περιβάλλοντος. Με το πέρασμα όμως των χρόνων και την γιγάντωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στον πλανήτη, το περιβαλλοντικό ζήτημα δεν ήταν δυνατό να αφήσει αδιάφορο τον σημαντικότερο οργανισμό της Ευρώπης.

Αρχικά η προστασία του περιβάλλοντος φαινόταν να αποτελεί τροχοπέδη στην οικονομική μεγένθυση και ήταν δύσκολο να υπερκεραστούν τα εμπόδια και οι αντιδράσεις των οικονομικών παραγόντων. Επίσης, η ευαισθητοποίηση του κοινού ήταν σε νηπιακό επίπεδο και δεν μπορούσε να ασκήσει σημαντικές πιέσεις στην χάραξη οικονομικών πολιτικών με φιλοπεριβαλλοντικό χαρακτήρα. Τα ολοένα και αυξανόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα που εμφανίστηκαν και άπειλούσαν άμεσα την βιωσιμότητα τον πλανήτη οδήγησαν στην ανάπτυξη ενός φιλοπεριβαλλοντικού κινήματος που είχε απήχηση σε όλο το οικονομικοκοινωνικοπολιτικό φάσμα.

Η νέα θεώρηση των οικονομικών μεγεθών τα οποία συνδέονται άρρηκτα με την έννοια της βιωσιμότητας και της αειφορίας αντέστρεψε το κλίμα σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημαντικό ρόλο στην χάραξη και εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής άσκησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Συμπερασματικά αναφέρονται οι σημαντικότερες περιβαλλοντικές παρεμβάσεις του Κοινοβουλίου.

- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενθάρρυνε την μείωση των ορίων εκπομπής αέριων ρύπων και για περιβαλλοντικούς λόγους και για λόγους διεθνούς εικόνας της Ένωσης. Έτσι η Κοινότητα εισήγαγε περιορισμούς το 1994 στις ουσίες που οδηγούν σε καταστροφή του στρώματος του όζοντος, ενώ προκειμένου περί των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακος δεσμεύθηκε να σταθεροποιήσει τις τιμές το 2000 σε επίπεδο 1990 και να τις μειώσει έως το 2005 ή το 2010. Αντίστοιχα για το CO₂ είχε ταχθεί στόχος μείωσης κατά 73% μέχρι το 2000, για το NO_x κατά 40% έως το 1998.
- Σε όλη τη διάρκεια συζήτησης του Προγράμματος Auto-Oil, από τις δημόσιες ακροάσεις που οργάνωσε μέχρι την ίδια την κοινοβουλευτική διαδικασία (Εισήγηση Hautela στην Επιτροπή Περιβάλλοντος, της 4ης Φεβρουαρίου 1998), το Κοινοβούλιο προσπάθησε να εισαγάγει στην "υψηλής πίεσης" αυτή συζήτηση στοιχεία όπως:
  - ✓ η αντικατάσταση της αναφοράς των αρχικών σχεδίων στο κόστος των παρεμβάσεων με αναφορά στην τήρηση κριτηρίων κόστους-ωφελείας
  - ✓ η υπενθύμιση ότι τελικά το κόστος θα το φέρει ο καταναλωτής και ο φορολογούμενος, οπότε η μέτρηση του κόστους από την μη-δράση (και της ωφέλειας από τη δράση για βελτίωση των καυσίμων) πρέπει να ενσωματώσει π.χ. το κόστος ή την εξοικονόμηση των συστημάτων υγείας
  - ✓ η επισήμανση των δυνατοτήτων βελτίωσης των καυσίμων με τεχνικές μεθόδους όπως η χρήση οξυγονωμένων ενώσεων.

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με τα κενά των σχετικών συστημάτων προστασίας των θαλασσών τοποθετήθηκε κριτικά και συνέβαλε στην προσπάθεια επίλυσης με σχετικές συζητήσεις και ψηφίσματα.
- Τα τελευταία χρόνια η Επιτροπή, με την στήριξη και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προωθεί συνολικό πρόγραμμα δράσης για ολοκληρωμένο σχεδιασμό και διαχείριση των υδάτων, με τα δεδομένα μέτρα απαγόρευσης να συνδυάζονται με περιορισμούς στην υδροληψία, την παροχή κινήτρων και την θέσπιση αποθαρρύνσεων και τον συντονισμό της πολιτικής των Κρατών μελών και της Ένωσης στο ζήτημα αυτό.
- Το ειδικότερο αλλά αυξανόμενης επικαιρότητας ζήτημα των επικίνδυνων και τοξικών αποβλήτων αντιμετωπίζεται με την οδηγία 91/692/ΕΟΚ, ενώ ειδικότερες ρυθμίσεις καλύπτουν θέματα όπως η απόρριψη των καμένων ορυκτελαίων, ο χειρισμός των μπαταριών και συσσωρευτών (το θέμα αυτό προσεγγίστηκε με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου), η χρήση λάσπης καθαρισμού λυμάτων στη γεωργία.
- Η υγειονομική ταφή δεν παύει να ευρύνεται ως πρακτική, με ασύμβατες μεταξύ τους εθνικές ρυθμίσεις να εφαρμόζονται. Το Κοινοβούλιο δείχνεται κριτικό και σε τεχνικές επιλογές, και σε οικονομικές εκτιμήσεις σχετικά με την διαχείριση των απορριμμάτων.
- Η παρέμβαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία διαπραγμάτευσης της Συνθήκης του Μάαστριχ επέμεινε π.χ. σε ειδικό πρωτόκολλο για την μεταχείριση των ζώων - ειδική μνεία στην Έκθεση De Vigo/Τσάτσου της 5/11/1997)

- Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει στηρίξει την αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος ως τμήμα των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων αναδεικνυοντας ότι φιλοπεριβαλλοντικός τρόπος παραγωγής οδηγεί τελικά σε μείωση του κόστους.
- Αν τελικά ο «ενεργειακός» φόρος - που έχει βρει στήριξη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά έχει προξενήσει και διαμάχες - επιβληθεί υπό κάποια μορφή, θα είναι ενδεχομένως το βαρύτερο περιβαλλοντικό μέτρο που θα έχει ληφθεί στο πλαίσιο της Ένωσης σε όλη την ιστορία της περιβαλλοντικής της πολιτικής.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι στο πέρασμα των χρόνων, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει συμβάλει αποφασιστικά στην διαμόρφωση, εφαρμογή και ενθάρυνση της Ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Μέσα σε αυτό το ιστορικό πέρασμα, συνυπολογίζοντας τις οικονομικοπολιτικοκοινωνικές συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη και τις δυνατότητες που είχε στην άσκηση ουσιαστικού ελέγχου και παρέμβασης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει βοηθήσει σημαντικά στην χάραξη της Ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής και στην ολοένα αυξανόμενη ευαισθητοποίηση των πολιτών της Ευρώπης. Τα τελευταία χρόνια με την ενδυνάμωση του θεσμικού ρόλου του ως νομοθετικού και ελεγκτικού μηχανισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση του δίνεται η δυνατότητα να παρέμβει δραστικότερα στη κατεύθυνση της έμπρακτης εφαρμογής της περιβαλλοντικής προσέγγισης σε όλες τις Κοινοτικές Πολιτικές.

8. ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Απόφαση: στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, η απόφαση είναι δεσμευτική για όλους τους αποδέκτες της (βλ. λ. κανονισμός).

Διακυβερνητική Διάσκεψη (ΔΔ): πρόκειται για τη διάσκεψη στο πλαίσιο της οποίας οι κυβερνήσεις των κρατών μελών διαπραγματεύονται τις τροποποιήσεις των συνθηκών.

Διαρθρωτικά ταμεία: τα ταμεία αυτά είναι το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης* (ΕΤΠΑ), το *Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο*, το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού για τη Γεωργία* και το *Ταμείο Συνοχής*. Στόχος τους είναι να μειώσουν τις αποκλίσεις στην ανάπτυξη μεταξύ των διαφόρων περιφερειών και των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Διεύρυνση: έννοια η οποία χρησιμοποιήθηκε για να υποδηλώσει τις τέσσερις διαδοχικές προσχωρήσεις που γνώρισε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με αποτέλεσμα να προστεθούν εννέα κράτη στις έξι ιδρυτικές χώρες που ήταν το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, οι Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο: το 1973, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιρλανδία· το 1981: Ελλάδα· το 1986: Ισπανία και Πορτογαλία· το 1995: Αυστρία, Σουηδία και Φινλανδία. Σήμερα, 13 χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Μεσογειακής Λεκάνης είναι υποψήφια για ένταξη, εκ των οποίων οι 12 έχουν ξεκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, πρέπει να πληρούν ορισμένα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια και να ενσωματώσουν στη νομοθεσία τους το κοινοτικό κεκτημένο.

Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: αποτελείται από δεκαπέντε δικαστές, που ορίζονται από τα κράτη μέλη και από οκτώ γενικούς εισαγγελείς. Διασφαλίζει την τήρηση του δικαίου κατά την εφαρμογή και ερμηνεία των συνθηκών. Εδρεύει στο Λουξεμβούργο. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, το οποίο υπάγεται στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, ούτε με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο έχει την έδρα του στο Στρασβούργο και υπάγεται στο Συμβούλιο της Ευρώπης.

Διορισμός της Επιτροπής: τα κράτη μέλη ορίζουν με κοινή συμφωνία την προσωπικότητα που σκοπεύουν να διορίσουν Πρόεδρο της Επιτροπής. Ο διορισμός αυτός εγκρίνεται κατόπιν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Στη συνέχεια, σε συνεννόηση με τον εν λόγω Πρόεδρο, τα κράτη μέλη προτείνουν τις υποψηφιότητες των άλλων επιτρόπων. Η Επιτροπή που συγκροτείται με τον τρόπο αυτό υπόκειται, ύστερα από ατομικές ακροάσεις των επιτρόπων στις αρμόδιες κοινοβουλευτικές επιτροπές, στην έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία προηγείται του οριστικού διορισμού.

Ειδική πλειοψηφία: πλειοψηφία που απαιτείται στο πλαίσιο του Συμβουλίου για να εγκριθεί μια νομοθετική πράξη (εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες προβλέπεται η ομοφωνία). Επιτυγχάνεται με τη διαφοροποιημένη στάθμιση των ψήφων των κρατών μελών συναρτήσει του πληθυσμού τους.

Επιτροπή των Περιφερειών: συμβουλευτική επιτροπή η οποία ιδρύθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχ και αποτελείται από 222 εκπροσώπους των οργανισμών τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης της Ένωσης, τους οποίους ορίζουν τα κράτη μέλη. Εδρεύει στις Βρυξέλλες.

Erasmus: πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τμήμα του προγράμματος Socrates στον τομέα της εκπαίδευσης, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στους φοιτητές ενός κράτους μέλους να κάνουν ένα μέρος των σπουδών τους σε άλλη χώρα της Ένωσης.

Ευρωπαϊκή Ένωση: Η Ένωση βασίζεται στις Κοινότητες την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (καταργήθηκε το 2002) και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας - που συμπληρώνονται από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και την Πολιτική Ασφάλειας και την κοινή δράση στον αστυνομικό και ποινικό τομέα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: θεσμικό όργανο που έχει την εξουσία της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Διαχειρίζεται τις κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές, εκτελεί τον προϋπολογισμό και μεριμνά για την τήρηση των συνθηκών. Αποτελείται επί του παρόντος από 20 ανεξάρτητα μέλη (από 2 για τη Γαλλία, τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ισπανία και την Ιταλία, και από 1 για καθεμιά από τις υπόλοιπες χώρες). Έχει θητεία 5 ετών και ο διορισμός της υπόκειται σε έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ενώπιον του οποίου λογοδοτεί. Πρόεδρος της σημερινής Επιτροπής είναι ο Romano Prodi.

Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα: με έδρα την Φρανκφούρτη, είναι αρμόδια για τη νομισματική πολιτική της ζώνης ευρώ, δηλαδή των κρατών που επέλεξαν να ενταχθούν στο ενιαίο νόμισμα. Η Εκτελεστική της Επιτροπή αποτελείται από έξι μέλη. Στο Διοικητικό της Συμβούλιο συμμετέχουν οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ζώνης ευρώ και τα μέλη της Εκτελεστικής Επιτροπής. Στο Γενικό Συμβούλιο συμμετέχουν και οι Διοικητές κεντρικών τραπεζών των υπολοίπων κρατών μελών.

Ευρωπαϊκή Κοινότητα: με τη Συνθήκη του Μάαστριχ του 1992, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα αντικατέστησε την "Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα" (ΕΟΚ) που είχε ιδρυθεί με τη Συνθήκη της Ρώμης του 1957. Ισχύει σε θέματα που σχετίζονται με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων, τις μεταφορές, τον ανταγωνισμό και τη φορολογία, την οικονομική και τη νομισματική πολιτική, την εμπορική πολιτική, την απασχόληση και την κοινωνική πολιτική, τον πολιτισμό, την υγεία, τους καταναλωτές, τη βιομηχανία, την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (οικονομική και κοινωνική συνοχή), την έρευνα, το περιβάλλον και την ανάπτυξη. Εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ): είναι η πρώτη ευρωπαϊκή κοινότητα. Ιδρύθηκε με τη Συνθήκη των Παρισίων στις 18 Απριλίου 1951 και καταργήθηκε το 2002.

Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ ή Euratom): ιδρύθηκε με τη Συνθήκη της Ρώμης το 1957.

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: συμβουλευτική επιτροπή που αποτελείται από 222 εκπροσώπους των διαφόρων οικονομικών και κοινωνικών ομάδων της Ένωσης. Έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες.

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο: αποτελείται από 15 μέλη. Ελέγχει τη χρηστή διαχείριση των κοινοτικών οικονομικών και μπορεί να επισημάνει οποιαδήποτε παρατυπία στο Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Έχει την έδρα του στο Λουξεμβούργο.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: από το 1975 και με συχνότητα τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται με τη συμμετοχή των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών - επικουρούμενων από τους υπουργούς Εξωτερικών - καθώς και του Προέδρου της Επιτροπής. Καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς της Ένωσης και εξετάζει τα μεγάλα διεθνή ζητήματα. Οι συνεδριάσεις του είναι γνωστές στα μέσα ενημέρωσης ως *σύνοδοι κορυφής*.

Ιθαγένεια της Ένωσης: κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα κράτους μέλους είναι πολίτης της Ένωσης. Η ευρωπαϊκή ιθαγένεια κατοχυρώνει: την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή σε όλη την Ένωση, το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές και τις ευρωεκλογές στο κράτος μέλος διαμονής, το δικαίωμα αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το δικαίωμα προσφυγής στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή. Η ιθαγένεια της Ένωσης δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια αλλά προστίθεται σε αυτήν.

Κανονισμός: στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, ο κανονισμός αποτελεί νομική πράξη με γενική και άμεση εφαρμογή στα κράτη μέλη.

Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ): η εξωτερική πολιτική της Ένωσης ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 70, αρχικά με τη μορφή μιας "ευρωπαϊκής συνεργασίας", για να αναπτυχθεί κατόπιν με τις συνθήκες του Μάαστριχ και του Άμστερνταμ, οι οποίες την κωδικοποίησαν και της προσέθεσαν τη διάσταση της κοινής ασφάλειας. Ο Υπατος Εκπρόσωπος για την ΚΕΠΠΑ επικουρεί την Προεδρία του Συμβουλίου στον τομέα αυτό.

Κοινοβουλευτική Συνέλευση Ίσης Εκπροσώπησης ΑΚΕ-Ευρωπαϊκής Ένωσης: με τη συμμετοχή εκπροσώπων από 77 χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού (ΑΚΕ) και 77 ευρωβουλευτών, η Συνέλευση αποτελεί το "Κοινοβούλιο"

της Σύμβασης της Κοτονού, την οποία έχουν υπογράψει οι συγκεκριμένες χώρες ΑΚΕ και τα κράτη μέλη της Ένωσης. Προάγει την αλληλεξάρτηση Βορρά-Νότου, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία. Συνέρχεται εκ περιτροπής σε μια χώρα ΑΚΕ και σε μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κοινοτικό κερτημένο: πρόκειται για το σύνολο των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που έχουν τα κράτη μέλη εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι υποψήφιες χώρες πρέπει να αποδεχθούν το κοινοτικό κερτημένο πριν να ενταχθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση και να το ενσωματώσουν στη νομοθεσία τους.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης: αποτελείται από τους υπουργούς του κάθε κράτους μέλους (ή τους αντιπροσώπους τους), συνέρχεται περιοδικά στις Βρυξέλλες ή το Λουξεμβούργο προκειμένου να εγκρίνει, συχνά με συναπόφαση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την κοινοτική νομοθεσία. Η προεδρία του Συμβουλίου ασκείται εκ περιτροπής από κάθε κράτος μέλος για ένα εξάμηνο. Η σύνθεσή του αλλάζει ανάλογα με το υπό συζήτηση θέμα (οικονομικά, γεωργία, εξωτερικές υποθέσεις,&). Τις αποφάσεις του τις προετοιμάζει η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων των κρατών μελών (Coreper).

Συμβούλιο της Ευρώπης: αποτελείται από 43 κράτη μέλη. Ο διακυβερνητικός αυτός οργανισμός εγκρίνει πανευρωπαϊκές συμβάσεις, ειδικότερα στους τομείς της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, του πολιτισμού και της εκπαίδευσης. Εδρεύει στο Στρασβούργο από το 1949 και δεν πρέπει να συγχέεται με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ή το Συμβούλιο Υπουργών (βλ. λ.).

Συναπόφαση: νομοθετική διαδικασία η οποία καθιερώθηκε με τη Συνθήκη του Μάαστριχ και θεσπίζει την ισότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σε ό,τι αφορά την έγκριση της κοινοτικής νομοθεσίας.

Συνέλευση: συστάθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Laeken τον Δεκέμβριο του 2001. Η Συνέλευση για το Μέλλον της Ευρώπης έχει ως καθήκον να εξετάσει τα βασικά ζητήματα που θέτει η μελλοντική ανάπτυξη της Ένωσης. Απαρτίζεται από 16 ευρωβουλευτές, 30 μέλη εθνικών Κοινοβουλίων, 15 αντιπροσώπους των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών μελών και 2 μέλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πρόεδρος της Συνέλευσης είναι ο Valéry Giscard d'Estaing, και το Προεδρείο της αποτελείται, εκτός από τον Πρόεδρο, από δύο αντιπροέδρους και από 9 άλλα μέλη της Συνέλευσης. Συμβουλευτικά συμμετέχουν επίσης και 39 εκπρόσωποι από 13 υποψήφιας προς ένταξη χώρες.

Οδηγία: στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, η οδηγία δεσμεύει τα κράτη μέλη ως προς το αποτέλεσμα που πρέπει να επιτευχθεί αλλά αφήνει σε αυτά την επιλογή των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν (βλ. κανονισμός).

Ομάδα της Ζώνης Ευρώ: άτυπο όργανο όπου συμμετέχουν τα δώδεκα μέλη του Συμβουλίου Οικονομίας και Οικονομικών που εκπροσωπούν τη ζώνη ευρώ.

Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: τα κράτη μέλη της Ένωσης αναλαμβάνουν την προεδρία της Ένωσης εκ περιτροπής και την ασκούν για έξι μήνες.

Ύπατος Εκπρόσωπος για την ΚΕΠΠΑ: το αξίωμα αυτό θεσμοθετήθηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ και ασκείται από το Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου με στόχο την υποβοήθηση της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα ζητήματα που αφορούν την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας.

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: καταρτίστηκε και εγκρίθηκε από Συνέλευση που αποτελούσαν εκπρόσωποι του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, των εθνικών κοινοβουλίων, των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής. Διακηρύχθηκε πανηγυρικά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας τον Δεκέμβριο του 2000. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τον θεωρεί προπομπό ενός πραγματικού ευρωπαϊκού συντάγματος.

Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης: ο "χώρος" αυτός, ο οποίος σύμφωνα με τη Συνθήκη του 'Αμστερνταμ πρέπει να ολοκληρωθεί σταδιακά, συνεπάγεται μέτρα που αφορούν το άσυλο, τη μετανάστευση, την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις, την πρόληψη του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου: κείμενο που εγκρίνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το οποίο εκφράζει τη γνώμη του είτε επί ενός νομοθετικού κειμένου - οπότε πρόκειται για " ψήφισμα νομοθετικού περιεχομένου" - είτε επί οποιουδήποτε άλλου θέματος αναλαμβάνει να εξετάσει με δική του πρωτοβουλία. Το ψήφισμα αυτό, το οποίο τότε είναι "μη νομοθετικό", έχει ως στόχο να επηρεάσει μια συγκεκριμένη πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βιδάλης Τ. Κ. (2002), “ Το ατομικό δικαίωμα στο περιβάλλον κατά το σύνταγμα του 2001”, Πρακτικά Ημερίδας **Το άρθρο 24 του συντάγματος μετά την αναθεώρηση του**, επιμέλεια Παπαδημητρίου Γ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή.
- Γιαννακού Α. , «Στόχοι της Αειφόρου Ανάπτυξης – Το 5ο Κοινοτικό Πρόγραμμα για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη »,Εισήγηση σε σεμινάριο, **Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος**, Ι.Ε.Κ.Ε.Μ. Τ.Ε.Ε. , Θεσσαλονίκη , 1995.
- Ευρωπαϊκά Κείμενα, (1984), “**Η Περιβαλλοντική Πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων**”, Περιοδική έκδοση 1/ σελ.15, Προστασία του ελεύθερου εμπορίου.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος (2000), “ **Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη**”, Λουξεμβούργο.
- Κορκόβελος Χ. Α.,(1997), “**Η Προστασία του Περιβάλλοντος στην Ευρωπαϊκή Ένωση**”, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή.
- Μενουδάκος Κ. (2002),” Η αναθεώρηση του συντάγματος και η βιώσιμη ανάπτυξη”, Πρακτικά Ημερίδας ” **Το άρθρο 24 του συντάγματος μετά την αναθεώρηση του** “, επιμέλεια Παπαδημητρίου Γ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή.
- Οικονόμου Π.Σ., « Έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον , ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 2010 : ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΜΕΛΛΟΝ, Η ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΕΠΙΛΟΓΗ», **HELLECO '03, ΤΟΜΟΣ Γ**, Αθήνα, 2003.
- Περράκης Σ. Ε., Γρηγορίου Π.Γ, «Περιβάλλον και Διεθνές Συμβατικό Δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα –Κομοτηνή, 1997.
- Σαμιώτης Γ. Δ., Τσάλτας Γ. Ι.(1999),“**Διεθνής προστασία του περιβάλλοντος**”, Τόμος 1 Διεθνείς Πολιτικές και Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα (σελίδες 110,124 -128,176 -182, Παράρτημα Ι σελ. 241-251).
- Σκούρτος Μ.Σ, Σοφούλης Κ.Μ, «**Η περιβαλλοντική Πολιτική στην Ελλάδα**», Εκδόσεις «Τυποθήτω», Αθήνα 1995.
- Τάχου Α., (1983), ”**Η Προστασία του Περιβάλλοντος, ως πρόβλημα νομοθετικό και διοικητικό**”, Έκδοση Α.Ν. Σάκκουλα , σελ. 19, η συνταγματική προστασία.
- Τολέρης Ε. (2002), “ Η έναρξη μιας νέα εποχής για την περιβαλλοντική πολιτική ”, Πρακτικά Ημερίδας **Το άρθρο 24 του συντάγματος μετά την αναθεώρηση του**, επιμέλεια Παπαδημητρίου Γ., Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή.

- Χατζόπουλος Γ. , «Χάραξη και άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής» , Εισήγηση σε σεμινάριο, **Διαχείριση και Προστασία Περιβάλλοντος**, Ι.Ε.Κ.Ε.Μ. Τ.Ε.Ε. , Θεσσαλονίκη , 1995.
- <http://www.europa.eu.int>
- <http://www.europarlament.int>